

Izobraževanje in kultura
Mladi v akciji

Samo za drzne

Program Mladi v akciji in mladi z manj priložnostmi

Program Mladi v akciji

Program Mladi v akciji je program Evropske unije, ki sledi ciljem evropskega sodelovanja na področju mladine. Omogoča finančno podporo projektom neformalnega učenja in mobilnosti mladih, ki prispevajo k ciljem evropskega sodelovanja na področju mladine. Namenjen je mladim v starosti od 15 do 28 let (izjemoma 13–30).

Prednostna področja

- Evropsko državljanstvo
- Udejstvovanje mladih
- Kulturna raznolikost
- Vključevanje mladih z manj priložnostmi

Možnosti programa Mladi v akciji

Program s sprejemom projekta omogoča pridobitev finančne podpore za izvedbo projekta.

Akcija 1 – Mladi za Evropo

Podakcija 1.1 – Mladinske izmenjave. Mladinska izmenjava je skupen projekt dveh ali več lokalnih skupin mladih iz različnih držav, kar omogoča obravnavo izbrane tematike v širšem evropskem kontekstu.

Podakcija 1.2 – Mladinske pobude. Mladinska pobuda je inovativen projekt skupine mladih v lokalnem okolju, s katerim želijo udeleženci prispevati k razvoju svoje skupnosti. Omogočeno je tudi mednarodno sodelovanje v mednarodnih projektih.

Podakcija 1.3 – Projekti mladih za demokracijo. S projekti mladih za demokracijo imajo različni akterji na področju mladine iz vsaj dveh držav možnost, da z medsebojnim sodelovanjem omogočijo ali povečajo vključevanje mladih v upravljanje javnih zadev, zlasti na občinskih ravneh.

Akcija 2 – Evropska prostovoljna služba (EVS)

Namen akcije je omogočiti prostovoljcu učne izkušnje, s katerimi razvija ali krepi svoje sposobnosti in znanje, ter delo, ki ga opravlja, z namenom prispevati k razvoju gostiteljskega okolja v tujini, kjer se projekt odvija.

Akcija 3 – Mladi v svetu

Akcija je razdeljena na dve podakciji. Prijavitelji lahko na decentralizirani ravni predlagajo projekte sodelovanja s tako imenovanimi sosednjimi partnerskimi državami.

Podakcija 3.1 – Sodelovanje s sosednjimi partnerskimi državami Evropske unije. Akcija omogoča sodelovanje

skupin mladih in akterjev na področju mladine v projektih programa MLADI V AKCIJI, ki prihajajo iz sosednjih partnerskih držav (Jugovzhodna Evropa, Vzhodna Evropa in Kavkaz ter sredozemske partnerske države).

Akcija 4 – Podporni sistemi na področju mladine

Akcija je razdeljena na osem podakcij. Prijavitelji lahko na decentralizirani ravni predlagajo v sprejem projekte usposabljanja in mreženja.

Podakcija 4.3 – Usposabljanje in mreženje na področju mladinskega dela in organizacij. Podakcija omogoča možnost sprejema podpornih ali razvojnih aktivnosti za vse, ki so dejavni pri mladinskem delu, v prostovoljnih mladinskih organizacijah in organizacijah za mlade.

Akcija 5 – Podpora evropskemu sodelovanju na področju mladine

Akcija 5 je v celoti namenjena spodbujanju sodelovanja različnih akterjev na področju mladine, mladinskega dela in mladinske politike z namenom doseganja skupnih ciljev ter strukturiranega dialoga v okviru evropskega sodelovanja na področju mladine. Na decentralizirani ravni je mogoče v sprejem predlagati projekte srečanj mladih in odgovornih za mladinsko politiko.

Podakcija 5.1 – Srečanja mladih in odgovornih za mladinsko politiko. Podakcija podpira sodelovanje, seminarje in strukturiran dialog med mladimi, akterji na področju mladinskega dela in pristojnimi za mladinsko politiko.

Kdo lahko sodeluje?

Pri projektih lahko sodelujejo različni akterji (organizacije in posamezniki) na področju mladine, vključno z neformalnimi skupinami mladih. Večina projektov, ki jih lahko podpre program MLADI V AKCIJI, zahteva vzpostavitev partnerstva med akterji iz dveh ali več držav.

Roki za oddajo prijavnice

Za projekte, ki se potegujejo za sprejem na decentralizirani ravni, je vsako leto pet rokov za oddajo prijavnice: 1. februar, 1. april, 1. junij, 1. september in 1. november. Prijavnice se glede na datum začetka projekta pošljejo do ustreznega prijavnega roka. Prijavnice in dodatna navodila so na voljo na spletni strani www.mva.si.

Samo za drzne

Program Mladi v akciji in mladi z manj priložnostmi

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37(4)
316.346.32-053.6(4)

SAMO za drzne : program Mladi v akciji in mladi z manj priložnostmi / [uredile Alenka Oblak, Sabina Rajgelj in Urška Slana ; fotografije Shutterstock Images]. - Ljubljana : Movit NA Mladina, 2009

ISBN 978-961-92267-8-0

1. Oblak, Alenka

248992000

str. **6**

UVODNA BESEDA

Janez Škulj

str. **10**

PROJEKTI MLADIH Z MANJ PRILOŽNOSTMI?

Alenka Oblak in Urška Slana

AKCIJA 1.1

str. **14**

MLADINSKE IZMENJAVE

Mateja Rozman Amon

AKCIJA 1.2

str. **25**

MLADINSKE POBUDE

Sabina Dogenik

AKCIJA 2

str. **36**

EVROPSKA PROSTOVOLJNA SLUŽBA

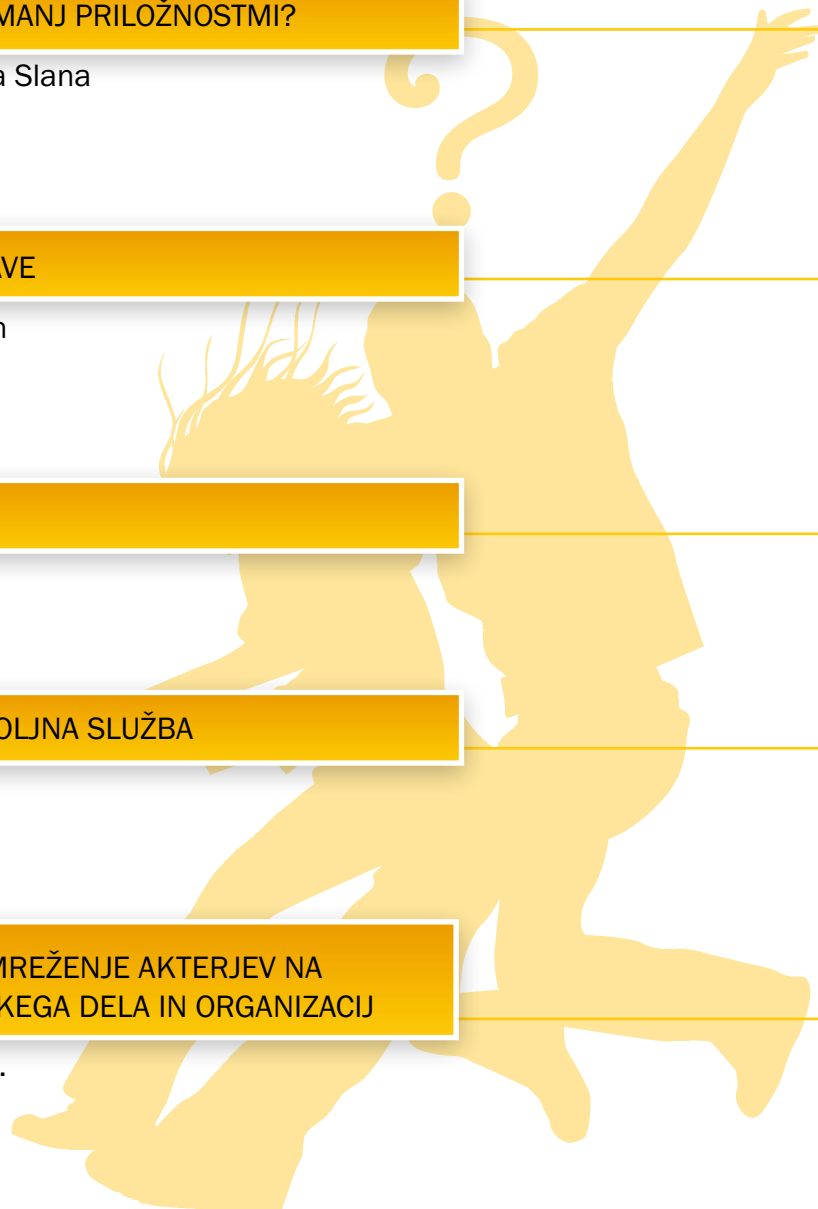
Sašo Kronegger

AKCIJA 4.3

str. **47**

USPOSABLJANJE IN MREŽENJE AKTERJEV NA PODROČJU MLADINSKEGA DELA IN ORGANIZACIJ

Primož Ferjančič et al.

UVODNA BESEDA

6

Med pomembnimi vsebinami, ki jih uveljavlja evropski program Mladi v akciji, kot tudi vsi dosedanji evropski programi na področju mladine, je tudi vključevanje mladih z manj priložnostmi. In ker je program Mladi v akciji predvsem program učne mobilnosti, v Sloveniji pa velikokrat doživimo tudi prepričanje, da je študij oz. izobraževanje v tujini na splošno stvar najboljših med najboljšimi, se velja posebej vprašati, zakaj takšna pozornost v programu Mladi v akciji prav vključevanju ciljne populacije mladih z manj priložnostmi, čeprav velja istočasno tudi jasno poudariti, da je program namenjen vsem mladim.

Program Mladi v akciji med svojimi cilji na prvo mesto postavlja spodbujanje zavesti o evropskem državljanstvu in o participaciji (udeležbi) mladih. Pri tem želimo udeležbo tudi podrobneje opredeljuje, in sicer kot udeležbo v političnih in družbenih procesih v družbi ter učenju za udeležbo v teh procesih. Tudi koncept evropskega državljanstva – v pravnem smislu vzpostavljenega z Amsterdamsko pogodbo (1977) – ki gre vsakemu državljanu držav članic Evropske unije, ima poleg iz pogodbe izhajajočih treh formalnih pravic tudi veliko drugih ambicij. Predvsem to, da želi skupnost Evropske unije razvijati tudi tako, da se bo vsak državljan – če že ne vsak prebivalec – držav članic EU v svojem vsakodnevnem življenju zavedal, da je poleg »članstva« v svoji lokalni skupnosti, regionalni ali državi, tudi »član« Evropske unije. Takšno zavedanje pa ne more biti zgolj formalno. Temeljilo naj bi na spoznanju o medsebojni soodvisnosti vseh prebivalcev Unije, pa tudi na spoznanju o soodgovornosti vsakega posameznika v vsaki skupnosti za sedanje stanje in bodoči razvoj, vključno z vključevanjem v tiste procese, ki sooblikujejo javne politike v skupnosti, vse do ravni Evropske unije. Zato besedni zvezi »evropsko državljanstvo« radi dodajamo tudi pridevnika »aktivno« in »odgovorno«.

Odgovor na vprašanje, kdo so mladi z manj priložnostmi, ostaja širok. Težko ali praktično nemogoče ga je definirati na splošno, toliko lažje pa ga poskušamo najti v posameznih kontekstih. In v kontekstu ciljev, ki jih zasleduje program Mladi v akciji, ciljev, ki naj bi jih zasledoval vsak projekt, se lahko hitro vprašamo, kdo so mladi v naši sredini, ki imajo manjše možnosti dostopa do evropske izkušnje, do izkušnje sodelovanja, življenja in dela s svojimi vrstniki iz drugih držav. Lahko se tudi vprašamo, kdo so mladi, ki ostajajo izven političnih in družbenih procesov v naši lokalni skupnosti, v naši državi. Lahko bi si tudi zastavili vprašanje, kdo so mladi, ki so najmanj zaposljivi ali ki ne premorejo zadostne podjetnosti za možne samozaposlitve. In ko se pri upravljanju programa Mladi v akciji v vsakem primeru posebej odločamo o tem, ali v konkretnem primeru za posameznika ali celo sodelujočo skupino v projektu res lahko govorimo o mladih iz ciljne skupine mladih z manj priložnostmi, iščemo odgovore v zelo specifičnem kontekstu ciljev programa Mladi v akciji.

Lajšanje dostopa do možnosti za tisto, kar družba ocenjuje kot pomembno za osamosvojitve mladega človeka in njegovo polno integracijo v družbo, je tudi eden izmed ključnih skupnih imenovalcev ukrepov, ki se uvrščajo na področje mladinske politike v različnih evropskih državah. Tako bodo razprave o kvaliteti izobraževanja ostajale v polju izobraževalnih politik, vprašanja dostopnosti vseh mladih do izobraževanja za tisto, od česar bomo kot posamezniki živeli, pa je ena izmed ključnih elementov mladinske politike. Kar pa ne pomeni, da so mladi izključeni iz razprav o kvaliteti izobraževanja, niti ne izključuje odgovornosti odločevalcev o izobraževalni politiki do vprašanja dostopnosti izobraževanja za vse mlade.

Program Mladi v akciji podpira predvsem tiste oblike mladinskega dela, ki temeljijo na sodelovanju in srečevanju mladih iz različnih kulturnih okolij, iz različnih držav, predvsem znotraj Evropske unije, čeprav meja programskih držav, ki enakopravno sodelujejo v programu, ni identična sedanji zunanji meji Evropske Unije. Skupinski projekti, kot so mladinske izmenjave ali projekti mladih za demokracijo, so zagotovo tipični primer takšnih možnosti. Nedvomno program postavlja pričakovanja do vseh projektov, da bodo znotraj svoje vsebine spregovorili tudi o pomenu in zmožnostih evropskih politik, o svojem videnju evropskih institucij in o svojem odnosu do njih. Tudi Evropska prostovoljna služba, ki temelji predvsem na sodelovanju EVS prostovoljca v učnem procesu, ki ga utrjuje in krepi bivanje v drugačnem kulturnem okolju, v drugi državi, je jasen primer možnosti spoznavanja drugačnih kulturnih okolij, še več, ponuja možnost temeljitega spoznavanja vsakodnevnih realnosti drugih in drugačnih lokalnih okolij. Zato je možnost sodelovanja v takšnih projektih toliko pomembnejša za tiste mlade, ki nikoli ne bodo imeli niti formalne možnosti sodelovanja v drugih programih učnih mobilnosti, na primer preživeti del obdobja študija v okviru programa Erasmus. Program Mladi v akciji sloni tudi na komplementarnosti različnih programov na področju izobraževanja in kulture, zato takšna utemeljitev ne sme biti presenečenje.

Podobno velja za koncept spodbujanja participacije v družbenem in političnem življenju. Program Mladi v akciji namreč predvsem predstavlja možnost učenja za participacijo, in to na zelo praktičen način. Program predvideva in zahteva, da ključno vlogo v procesu oblikovanja, načrtovanja in izvajanja vsakega projekta odigrajo mladi udeleženci. Uspeh projekta in celo njegova izpeljava morata biti jasno odvisna od sodelovanja mladih udeležencev v vseh v projektu sodelujočih skupinah mladih. Kar pomeni, da morajo mladi udeleženci ne samo sodelovati, ampak prevzeti odgovornost za lastna dejanja in soodgovornost za skupna dejanja in celo tisto, kar bi moralo biti, pa ni narejeno. Načrtovanje projekta in njegovo izvajanje zahtevata tudi celo goro manjših in večjih odločitev, ki mladim ponujajo možnost soočanja različnih interesov in potreb, iskanja rešitev za celotno skupino, skratka, v projektu mladi – če imajo res odločilno vlogo – na lastni koži spoznavajo vse zakonitosti vsakega demokratičnega procesa odločanja v skupnosti ter iščejo zanje – ponavadi gre za prijateljske skupine – najbolj optimalne rešitve. Vključno s takšnimi, ki ne izključujejo nobenega člana skupine. V čisto drobnih odločitvah bodo do izraza prihajale vrednote, kot so solidarnost, odgovornost za želene in sprejete odločitve ter medsebojno spoštovanje in upoštevanje, skratka vrednote, ki jih zgolj formalne oblike sodelovanja v političnih procesih in upravljanju družbe velikokrat ne izpostavljajo.

Opisani procesi vzpostavljajo učne poti za učenje aktivnega, toda tudi odgovornega državljanstva. Vendar ima cilj, spodbuditi čim več ljudi k odgovornejši vlogi v družbi ter zato zavzemanju aktivne pozicije do tistih družbenih in političnih vprašanj, ki so za posameznika najpomembnejša, tudi globoko družbeno racionalnost. V interesu skupnosti, pa naj gre za lokalno ali evropsko skupnost, je, da zasleduje stabilnost. In vsako večje izključevanje, iz takšnega ali drugačnega razloga ali vzgiba na strani družbe ali posameznika, zagotovo ne prispeva k stabilnosti skupnosti, zato je vključevanje skupin mladih, ki so od povprečja izključeni oziroma niso prisotni v družbenih in političnih procesih v čisto konkretni lokalni skupnosti, pomemben del prizadevanj skupnosti za izvajanje politike vključevanja in s tem krepitve stabilnosti družbe, predvsem pa tistih temeljnih družbenih in političnih odločitev na način, ki bo omogočal občutek lastništva nad takšnimi procesi in celo končnimi rezultati teh procesov kar največjemu številu ljudi v posamezni skupnosti.

Ni odveč izpostaviti tudi vprašanje odgovornosti kot enega izmed učnih konceptov v mladinskem delu. Program Mladi v akciji omogoča – na primer – da se za podporo iz programa potegujejo projekti neformalnih skupin. V takšnem primeru bo pogodbo in s tem formalno odgovornost za upravljanje prevzel s podpisom mlad posameznik, ki sicer podpisuje pogodbo za projekt cele skupine, vendar se odgovornosti, vključno z odgovornostjo za vračilo sredstev, vežejo na posameznika, ki bo podpisal pogodbo. In tukaj so izkušnje izvajanja programa Mladi v akciji zelo pozitivne. Neverjetno je, kako odgovorni postanejo posamezniki, ko jim je zaupana v upravljanje vsota denarja, ki marsikdaj presega polletne prihodke v družini. Zgodilo se je že, da je bil denar – program namreč izplačuje predplačila dotacij – vrnjen in projekt odpovedan, ker je sodelujoči skupini zmanjkalo energije za izpeljavo tistega, za kar se je zavezala s podpisom pogodbe.

Vključevanje odgovornosti kot učnega elementa, pa ne načelne in splošne, pač pa čisto konkretne v programu Mladi v akciji, ki se kaže formalno v možnosti, da bo potrebno vsa sredstva vrniti ne glede na že narejene stroške, je pomembno vprašanje o pomembni dilemi v polju mladinskega dela, še posebej pa takrat, ko gre za mlade z manj priložnostmi. Prispevki iz programa Mladi v akciji so lahko za slovenske razmere veliki, na ravni posameznika pa večina dotacij presega večmesečne ali celo letne dohodke marsikaterega posameznika. Dilema je, koliko je lahko posamezni projekt v polju mladinskega dela stvar eksperimentiranja, samega učenja, ki mora predvideti tudi možnost, da bo šlo vse po zlu in da bodo zaradi tega nastopile materialne posledice. Dilema je, koliko na račun dobrega »procesa« ogroziti »pričakovani rezultat«.

Procesi učenja naj bi namreč omogočali tudi možnost posamične napake ali slabosti, ki pa naj za »učenca« ne bi bili usodni. Učenec v osnovni šoli je lahko neuspešen pri posameznem testu, vendar mu lahko prav ta neuspešnost da motivacijo za večji napor in uspešnost pri naslednjem testu. Neuspeh pri posameznem testu – vsaj za večino testov – ne pomeni neposredne posledice, predvsem pa ne materialne posledice za učenca. Toda, ali je tako tudi v projektih, ki potekajo v okviru programa Mladi v akciji?

Do neke mere da, vendar v ključnih zadevah ne. S pogodbo se je posamezni upravičenec zavezal, da bo dosegel rezultat. Na primer, da bo izvedena mladinska izmenjava. Prispevek in njegova višina bosta temeljila ravno na dejstvu, da je bila izvedena izmenjava in da so v njej sodelovali partnerji in udeleženci, ki so bili predvideni ob sprejemu prošnje za sprejem projekta v program. Brez uresničitve izmenjave – načeloma – ne more biti prispevka, upravičenec pa je dolžen vsa že prejeta sredstva na račun predplačila dotacije tudi vrniti.

Nobene povezave ne more biti med tem, da bi nekdo lahko sodil v skupino mladih z manj priložnostmi v kontekstu programa Mladi v akciji, in večjim pomanjkanjem lastne individualne odgovornosti. Vendar je ravno ocena stopnje sposobnosti odgovornega obnašanja vsakega sodelujočega posameznika – pa ne le pri skupinah mladih z manj priložnostmi – morda tista, ki mora voditi mladinskega delavca k temu, ali bo spodbudil razmišljanje skupine mladih ali posameznika k sodelovanju v projektu, ki se bo potegoval za podporo iz programa Mladi v akciji. Najslabše je – in pri posameznih skupinah mladih z manj priložnostmi je lahko učinek res popolno nasprotje zelenega – če zaradi neuspeha v projektu sodelujoči mladi le še okrepijo svoj občutek obsojenosti na lastno neuspešnost.

Osebnostno se zavzemam za stališče, da projekti – razen morda projektov mladinskih pobud z manjšimi finančnimi obsegi – ki jih lahko podpre program Mladi v akciji, niso primerni za »vstop posameznika ali skupine mladih v učno polje mladinskega dela«, ne glede na to ali gre za mlade z manj priložnostmi ali ne. Projekti, ki jih lahko podpre program Mladi v akciji, pa so lahko izjemno koristen instrument učenja in strukturno okostje za učenje v kasnejšem življenju skupine mladih ali mladega posameznika, vendar so zahtevni. Samo ob obveznem elementu varnosti in zaščite udeležencev se lahko na primer razvije cela paleta aktivnosti, ki bodo mladim pomagale identificirati verjetne in manj verjetne rizike, jih spodbudile k oblikovanju in kasneje tudi izvajanju preventivnih ukrepov znotraj projekta, pri čemer »prepovedi in omejitve« ne bodo stvar »nujnega sprejemanja pravil odraslih«, pač pa ponotranjene v skupini sodelujočih mladih.

Takšno stališče temelji na preprostem dejstvu, da preden začnemo pisati roman, se moramo najprej naučiti pisati. In tako kot je šolski sistem razdeljen na posamezne stopnje, ki upoštevajo psihofizične sposobnosti otrok in mladine, mora tudi mladinsko delo »predvidevati« različne stopnje in prehajanje med težavnostjo učnih izzivov.

Zato je pomemben razmislek v vseh akterjih, ki se po institucionalni ali prostovoljni dolžnosti ukvarjajo z mladimi z manj priložnostmi, da razmislijo o umestitvi mladinskih izmenjav, Evropske prostovoljne službe in drugih oblik, za katere lahko pričakujejo podporo iz programa Mladi v akciji. Razmisliti pa morajo tudi o tem, da že sama pravilna priprava – na primer dvostranske mladinske izmenjave – zahteva ogromno energije in zavezanosti sodelujočih mladih. Proces v sami skupini kot proces med sodelujočimi skupinami je zahteven in za proces učenja ni najboljše, da stvar propade, če projekt ne dobi podpore iz programa Mladi v akciji. Tudi ta del razmisleka je pomemben, ko se razmišlja o umestitvi mednarodnih projektov v siceršnji celotni sklop oblik dela z mladimi z manj priložnostmi.

Ravno nezmožnost programa Mladi v akciji, da bi lahko podprl vse dobre projekte mladih z manj priložnostmi, pa lahko zastavi tudi vprašanje relevantnosti programa Mladi v akciji kot splošnega orodja za večje vključevanje mladih z manj priložnostmi v mladinsko delo, še posebej tiste oblike z mednarodno dimenzijo.

Program Mladi v akciji je sicer obsežen finančni program, vendar ga lahko vidimo kot evropski svetilnik, ki omogoča razvoj dobrih in učinkovitih praks v specifičnem kontekstu političnih in učnih ciljev programa. Njihovo multiplikacijo pa lahko zagotovijo nacionalni, predvsem pa lokalni viri. Kajti cilji, kot so večanje zaposljivosti in podjetnosti mladih, večje sodelovanje vseh prebivalcev pri družbenem in političnem življenju skupnosti, kjer mladi šele vstopajo in zato potrebujejo »učno obdobje«, so cilji, ki bi predvsem morali biti v interesu vsake lokalne skupnosti. Na tej ravni imajo lahko tudi mladi z manj priložnostmi še imena in priimke, obraze, na državni ravni so zgolj statistične številke.

Zato je toliko pomembnejše, da rezultate projektov, predvsem pa njihove pozitivne učne in siceršnje učinke na sodelujoče mlade in njihove življenjske zgodbe, razširjamo in jih znova in znova izpostavljamo javnosti in dokazujemo.

Janez Škulj
MOVIT NA MLADINA

PROJEKTI MLADIH Z MANJ PRILOŽNOSTMI?

10

Alenka Oblak in Urška Slana

Kako mlade vključiti v različne projekte? Kakšno vlogo naj imajo v teh projektih? Kako lahko mednarodna dimenzija prispeva k osebnemu razvoju mladih, še posebej mladih z manj priložnostmi? Jim lahko pomaga k večji zaposljivosti in okrepi njihovo vlogo aktivnih oblikovalcev družbe?

Program Mladi v akciji prinaša enega možnih pogledov v obliki projektov, ki temeljijo na konceptih aktivne participacije udeležencev, vključevanja mladih z manj priložnostmi, mobilnosti, neformalnega učenja in podobnih predpostavkah.

Kaj pomeni izraz »mladi z manj priložnostmi« v okviru programa Mladi v akciji?

Določeni mladi, skupine ali posamezniki, imajo zaradi različnih vzrokov manj priložnosti za participacijo, aktivno državljanstvo, vključevanje v družbo, transnacionalno mobilnost, imajo omejen dostop do formalnega in neformalnega izobraževanja in družbene moči.

Vendar so mladi z manj priložnostmi najprej mladi, tako kot vsi drugi. So v različnih situacijah, ki vplivajo na njihovo življenje, ampak to ni vse, kar jih opredeli. Sem na invalidskem vozičku, vendar to ne pomeni, da ne morem nastopiti kot model na modni reviji. Sem slep in sem sposoben izvajati delavnice. Sem brez doma, vendar lahko posnamem dokumentarni film, ki se bo dotaknil gledalcev.

Izzivi in ovire, s katerimi se mladi z manj priložnostmi soočajo, so samo en del življenja teh mladih, in nikakor ne najpomembnejši del življenja. Imajo enake želje in potrebe kot večina vrstnikov. Najprej so mladi, ne najprej mladi z neko oviro, kot je običajen pogled.

Različne organizacije lahko z različnimi pristopi omogočijo in obogatijo možnosti za mlade z manj priložnostmi. Če bi se mladi vključevali v projekte, kjer bi delali na participativen, vključujoč način z izhajanjem iz svojih močnih točk, bi imeli mladi več izkušenj in zato več možnosti za doseganje zgornjih ciljev. Izkušnje namreč kažejo, da imajo lahko mednarodni mladinski projekti močnejši in globlji osebni vpliv, kot se zdi na prvi pogled, in ustvarjajo priložnosti za različen, ne formalen, pristop do mladih, za učenje in razvijanje njihovih lastnih projektov.

Organizacije pogosto ali ne vključujejo mladih z manj priložnostmi ali ne delujejo na tak način.

Ta brošura je namenjena tako mladinskim organizacijam kot organizacijam, ki se neposredno ukvarjajo z mladimi z manj priložnostmi.

Želi okrepiti mladinske organizacije, da bi v svoje delovanje vključevale mlade z manj priložnostmi in da bi pri tem uporabile pristope, ki temeljijo na konceptih, kot so participacija, opolnomočenje, vključevanje in podobno (v skladu s programom Mladi v akciji in večino sodobnih strokovnih pristopov).

Želi tudi okrepiti organizacije in institucije, ki se neposredno ukvarjajo mladimi z manj priložnostmi kot svojo ciljno skupino, in jih spodbujati, da bi pri svojem delu uporabljale čim bolj participativne, vključevalne pristope z opolnomočenjem mladih.

Brošura postavlja izziv tako pred mladinske centre kot skavte in tabornike, tako pred vzgojne zavode kot različna društva. Kot enega možnih korakov vidimo partnersko sodelovanje med mladinskimi organizacijami in organizacijami, ki se ukvarjajo z mladimi z manj priložnostmi.

Mladih z manj priložnostmi ne družijo namreč samo neka ovira, ampak želja po prijateljih, zanimanje za modo, avtomobile ..., kar pa jih družijo z vsemi mladimi. Mladi potrebujejo druženje z različnimi mladimi, v heterogenih skupinah.

Program Mladi v akciji omogoča izpeljavo različnih projektov, brošura pa prinaša predstavitev nekaterih možnih akcij znotraj programa. Pri vsaki akciji so predstavljeni primer dobre prakse in odgovori na vprašanja, ki se postavljajo ob pripravi projektov. Na koncu brošure so povzeti nekateri koncepti, ki stojijo v ozadju programa in dela z mladimi z manj priložnostmi.

Drobna brošura seveda ne more zajeti vseh pomembnih informacij, kako pripraviti kakovosten projekt v okviru programa Mladi v akciji, ki vključuje mlade

z manj priložnostmi. Več informacij o programu Mladi v akciji najdete v Vodniku po programu (www.mva.si), brošura pa predstavlja nekatere posebnosti, ki so pomembne pri delu z mladimi z manj priložnostmi.

Mladinske izmenjave ponujajo priložnost skupinam mladih iz različnih držav, da se srečujejo in spoznava kulture drug drugega. Skupine mladinsko izmenjavo načrtujejo skupaj na temo, ki je v skupnem interesu. Izmenjava vključuje aktivno sodelovanje mladih in jim omogoča, da odkrivajo različne socialne in kulturne stvarnosti in se jih začnejo zavedati, se učijo drug od drugega in okrepijo svojo ozaveščenost o tem, da so evropski državljani.

- Pri vključevanju mladih z manj priložnostmi je možno pridobiti sredstva za izredne stroške, kot je npr. potrebno dodatno spremstvo, posebni pripomočki, zdravstvena oskrba ipd.

Mladinske pobude podpirajo skupinske projekte, zasnovane na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Podpirajo tudi mreženje podobnih projektov v različnih državah. Mladi aktivno in neposredno sodelujejo pri dejavnostih, ki so jih sami zasnovali in v katerih so glavni akterji z namenom, da razvijejo svojo inovativnost, podjetništvo in ustvarjalnost.

- Mladi z manj priložnostmi imajo malokrat priložnost sami izvajati projekte, v mladinskih pobudah pa so ravno oni izvajalci in vplivajo na dogajanje ter se tako preizkušajo v novih vlogah.
- Za podporo imajo lahko inštruktorja, za katerega lahko pridobijo sredstva v zaprosenem projektu.

Evropska prostovoljna služba (EVS) je namenjena podpori sodelovanja mladih v različnih oblikah prostovoljnih aktivnosti tako znotraj kot izven Evropske unije. Mladi individualno ali v skupinah sodelujejo v nepridobitnih, neplačanih aktivnostih. Namen EVS-a je razvijati solidarnost, spodbujati aktivno državljanstvo in medsebojno razumevanje mladih.

- Mladi z manj priložnostmi so lahko EVS prostovoljci za 2 tedna ali več, največ pa 12 mesecev.
- Za to možnost se lahko odločijo večkrat, vendar v skupnem trajanju največ 12 mesecev.
- Projekte, ki vključujejo mlade z manj priložnostmi, ki bodo prostovoljci 2 tedna do 2 meseca, se lahko prijavi pozneje kot ostale projekte, in sicer 2 tedna pred zasedanjem evalvacijskega odbora.
- Organizacije lahko zaposijo za financiranje predhodnega načrtovalnega obiska, kjer lahko s partnerji načrtujejo različne podrobnosti, ki so potrebne za izpeljavo projekta.
- Financiranje omogoča tudi dodatno osebno podporo prostovoljcem med pripravo in izvajanjem EVS aktivnosti – dodatnega mentorja (npr. za spremstvo slepe osebe, osebe s težavami v duševnem razvoju itd.), dodatno

delo z mentorjem ipd.

- Možno je financirati tudi različne izredne stroške, kot so zdravniški pregledi, oskrba, dodatna jezikovna podpora, posebni pripomočki, dodatna spremljevalna oseba ipd.

Usposabljanje in mreženje akterjev na področju mladinskega dela in organizacij podpira usposabljanje akterjev na področju mladinskega dela in organizacij. Za razliko od večine akcij programa ta ni namenjena neposredno mladim, ampak predvsem projektnim vodjem, mladinskim delavcem in mladinskim svetovalcem. S pomočjo projektov, kot so izobraževalni obisk na delovnem mestu, usposabljanje, seminar, aktivnost za vzpostavljanje partnerstev, obisk za preverjanje izvedljivosti, evalvacijsko srečanje ali mreženje, lahko akterji na področju mladinskega dela z mladimi z manj priložnostmi med drugim:

- obišejo zanimivo organizacijo, ki v mednarodne mladinske projekte uspešno vključuje mlade z manj priložnostmi, in skozi opazovanje z udeležbo spoznavajo njihov pristop in njihovo prakso;
- spoznajo potencialne partnerje za mednarodne projekte, utrdijo obstoječa partnerstva in ovrednotijo dosedanje sodelovanje;
- okrepijo obdobje priprave na mednarodni projekt, ki bo vključeval mlade z manj priložnostmi, tako da se srečajo s potencialnimi partnerji in raziščejo možnosti za sodelovanje, razvijejo projektno idejo ali se dogovorijo o podrobnostih skupnega projekta;
- razvijajo svoje kompetence, znanja in veščine za projektno delo z mladimi z manj priložnostmi;
- svoje znanje, izkušnje, inovativne ideje, učinkovite pristope in dobre prakse na področju dela z mladimi z manj priložnostmi pa lahko delijo tudi z drugimi in tako prispevajo k razvoju področja v mednarodnem okolju.

Nacionalna agencija programa Mladi v akciji prijaviteljem nudi različne oblike podpore, da bi kar najbolj povečala kakovost prijavljenih projektov: pred vsakim prijavnim rokom pripravlja delavnice v pomoč prijaviteljem pri izpolnjevanju prijavnic, imate pa tudi možnost svetovanja po telefonu, elektronski pošti in individualnega svetovanja.

MLADINSKE IZMENJAVE

Mateja Rozman Amon

PROJEKT MLADINSKE IZMENJAVE »SUBKULTURE V DRUŽBI DANES«

Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM) je izobraževalni program, namenjen mladim v starosti od 15 do 25 let, ki so izpadli iz rednega šolanja in niso zaposleni. Zaradi tega se znajdejo na družbenem robu in se soočajo s številnimi problemi. Mladi, ki so vključeni v PUM, s sodelovanjem v različnih projektih pridobijo nova znanja in izkušnje.

Zamisel za projekt mladinske izmenjave se je porodila v skupini PUM iz Radovljice. Mladinski delavci so skupini predstavili, kaj je mladinska izmenjava. Ko so mlade vprašali, kam bi želeli iti na mladinsko izmenjavo, je bila odločitev soglasna: Amsterdam. Verjetno njihovega interesa za to mesto ni potrebno posebej razlagati ...

Skupina se je nato lotila iskanja primerne nizozemske partnerske organizacije. Obrnili so se na Nacionalno agencijo programa Mladi v akciji in le-ta jim je posredovala povezavo do baze podatkov. Skupina PUM je pripravila opis svojih želja glede programa in drugih značilnosti izmenjave ter ta opis kot ponudbo poslala vsem nizozemskim organizacijam v bazi.

Javilo se je več zainteresiranih, a s skupino mladih iz organizacije Stichting Mondiale Samenleving so pumovci našli največ skupnih točk. Šlo je za mlade, ki so pribežali iz vojnih območij afriških držav. Zaradi kulturnih razlik, selitve od doma in prilagajanja na novo okolje so imeli podobne težave kot mladi iz slovenske skupine (zlorabe drog, kriminal, družinske težave, težave v šoli, težave z učenjem, prilagajanjem sistemu življenja). Na Nizozemskem tem mladim skušajo pomagati

različne nevladne organizacije, ki organizirajo športne in kulturne prireditve z namenom vključevanja v družbo.

Partnerji so se v času priprave prijavnice za vključitev projekta v program veliko pogovarjali preko elektronske pošte. Najpomembnejši del priprave na projekt pa je bil pripravljalni obisk pred samo mladinsko izmenjavo. Takrat so partnerji dodelali program aktivnosti, ogledali so si namestitve, prostore za delavnice in se predvsem dogovorili o natančnem poteku posameznega dneva.

Na izmenjavo v Amsterdam so mladi iz radovljiške skupine odpotovali z avtobusom, ki je bil tudi skupno prevozno sredstvo po Nizozemski. Osrednji del izmenjave so predstavljali terenski obiski in delavnice na temo človekovih pravic. Preko teh metod so mladi spoznavali raznolikost kultur in etnično ozadje. Izdelali so majice z motivom človekovih pravic po lastni ideji in napravili mavčne skulpture na temo kršenja človekovih pravic. Obiskali so palačo miru, parlament v Haagu in slovensko ambasado. Večkrat se je razplamtela debata o kršenju človekovih pravic med vojno, saj so nekateri slovenski udeleženci doživeli vojno v republikah bivše Jugoslavije. Čeprav so nekateri udeleženci želeli videti nizozemski parlament predvsem zaradi tega, ker so poslanci z legaliziranjem marihuane uresničili njihove sanje, so v devetih dneh doživeli in se naučili še veliko več.

Udeleženci iz Slovenije so doživeli Amsterdam kot mesto sprejemanja, dovoljenega, svobode in raznolikosti. Projekt je doživel celo nadgradnjo, saj so mladi po vrnitvi domov želeli človekove pravice predstaviti tudi lokalni skupnosti. Tako je nastal multimedijski projekt z naslovom »Lahko živim?!«, v katerem so pumovci s pomočjo fotografij, drame, plesa in kratkih filmov predstavili tematiko človekovih pravic v domačem okolju.

Mladinske izmenjave so popestritev mladinskega dela. So zanimive, razburljive in včasih tudi adrenalinske. Ponujajo tudi širok prostor za učenje o drugih kulturah, navadah in o odnosih med ljudmi. Komunikacija večinoma poteka v angleškem jeziku, s čimer udeleženci izboljšujejo znanje tujega jezika. Tudi po vrnitvi domov z vrstniki ostajajo v stiku preko elektronske pošte ali facebooka in s tem razvijajo digitalno pismenost. Projekti mladinskih izmenjav so za mlade neprecenljiva in nepozabna učna in življenjska izkušnja.

Začnimo z nekaj primeri: Na mladinski izmenjavi na Poljskem smo spoznali dekle, ki je v Lodžu študirala slovenski jezik. Skupaj smo izpeljali izmenjavo in jo povabili na EVS. V naši organizaciji je prostovoljno delala 11 mesecev. Nekoč smo gostili skupino mladinskih delavcev, ki se je v Radovljici usposabljala za projekte. Mimogrede smo jim ponudili našega udeleženca, ki si je zelo želel

**Mladinska izmenjava,
mladinska izmenjava ...
zakaj se sploh lotiti tovrstnih
projektov?**

na EVS, pa ga je mladinski delavec iz Nemčije povabil tja in je šest mesecev prostovoljno delal v Nemčiji. Potem je tri leta zapored manjša skupina iz našega programa sodelovala na mednarodnem taboru v Nemčiji.

Če menimo, da se v projektu mladinske izmenjave učijo in se razvijajo samo mladi, se motimo. Prav tako kot si mladi izmenjavajo izkušnje, to počnemo tudi mladinski voditelji. Vidimo lahko, kako poteka mladinsko delo drugje, kakšne metode uporabljajo, kako izvajajo delavnice, kako rešujejo probleme. Organizacija s tovrstnim projektom dobi izkušnjo pridobivanja sredstev za projekt, sodelovanja s tujo partnersko organizacijo in širjenja svoje mreže.

16

Zakaj mlade z manj priložnostmi vključevati v mladinske izmenjave?

Mladi z manj priložnostmi imajo v primerjavi z vrstniki pogosto manj možnosti potovati v tujino, se družiti z mladostniki iz drugih držav. Za to obstajajo tehtni razlogi, kot so težave v družini, revščina, duševna ali telesna bolezen, gibalne ovire, nedokončano izobraževanje, vendar pa tovrstne ovire v mladih ne zavrejo želje po novem, drugačnem, po izzivu in po pristnih odnosih z vrstniki in mladinskimi voditelji. Prav zato so mladi z manj priložnostmi pogosto izjemno primerni kandidati za vključitev v projekte mladinskih izmenjave – so enkratna priložnost za udeležbo pri snovanju nekega projekta, priložnost za druženje, potovanje, spoznavanje mladih v tuji državi. Na ta način imajo namreč možnost prvič v življenju odpotovati v tujino, se spoznati z novo kulturo in navadami ter se v novi situaciji soočiti tudi sami s sabo in s svojimi reakcijami na spremembo.

»Ti mulci še posode ne pomijejo za sabo, jaz pa naj jih za nagrado peljem v Španijo?!?«

Kadar gre za mlade z manj priložnostmi, ne imejmo takšnih pomislekov. Na projekt mladinske izmenjave ne glejmo zgolj kot na nagrado, ampak kot na priložnost za pomembno učno izkušnjo. Verjetno obstajajo tehtni razlogi, da so se mladi z manj priložnostmi znašli tam, kjer so. Če jim nudimo izkušnje, kot je mladinska izmenjava, bomo verjetno zelo pripomogli k temu, da bodo postali odgovornejši in zrelejši.

In kaj če mladinski voditelji niso pripravljene prevzeti tako velike odgovornosti?

Biti več dni štiriindvajset ur na dan odgovoren za skupino mladostnikov nekje daleč od znanega okolja ni preprosta stvar, še posebej če so med mladimi tudi tisti z manj priložnostmi. Vendar pa menim, da strah pred prevzemom odgovornosti izvira predvsem iz strahu, kaj vse gre lahko narobe na mladinski izmenjavi. K tovrstnemu projektu je potrebno pristopiti strokovno, torej razumeti in sprejeti nekaj osnovnih načel. Mlade, s katerimi pripravljamo projekt, je potrebno brezpogojno spoštovati in jih sprejemati takšne, kot so. To pomeni, da ne le govorimo o spoštovanju in zaupanju, ampak da to dejansko tudi mislimo. V primeru, da mi mladim izkazujemo zaupanje in spoštovanje, je izpolnjen osnovni pogoj za gradnjo strukture s pravili, kar je naslednji korak, ki omogoča skupno bivanje. Ko mladinski delavci dobro postavimo okvire in se tudi sami vedemo odgovorno, ni nobene težave, da ne bi mogli izpeljati mladinske izmenjave.

Mladim se mednarodni projekti včasih zdijo abstraktni. Zdi se jim čisto nemogoče, da bi tudi oni odpotovali nekam v tujino in ne znajo si predstavljati, kaj to pomeni. Nove izkušnje so povezane tudi z določeno mero tveganja, prilagajanja spremembam in premagovanja strahu, kar za mlade z manj priložnostmi ni vedno preprosto. Vendar pa nikar ne pozabimo, da mladi načeloma radi potujejo in počnejo nove stvari. Skupini omogočimo dovolj časa, da v miru premisli, ovrednoti zamisel in se nanjo navadi.

Pomembno je, da ustvarimo varno vzdušje, tako da skupino čim bolj nazorno seznanimo s potekom projekta. Najprej jim razložimo, kaj sploh je mladinska izmenjava. To bomo najlažje storili tako, da jim predstavimo primere zanimivih projektov. Povabimo lahko mladostnika, ki se je mladinske izmenjave že udeležil in lahko mladim pove več o svoji izkušnji. Veliko projektov mladinskih izmenjav svoje aktivnosti fotografira, snema ali o njih pripravi brošure – morda nam bodo z veseljem posredovali gradivo, na primer kratek film o svoji izmenjavi, ki ga lahko prikažemo svoji skupini mladih.

Pri oblikovanju programa mladinske izmenjave izhajamo iz želja in potreb mladih. Vključimo jih v pripravo, zbiranje idej za aktivnosti na izmenjavo, raziščimo informacije o deželi, kamor gremo. Omogočimo jim, da se začnejo povezovati, sodelovati, se pogovarjati med sabo o temi izmenjave, najprej med sabo, nato pa tudi z vrstniki iz tuje države. Mladim predstavimo tudi partnerje. Bodimo čim bolj konkretni: pokažimo jim na primer fotografije ljudi, s katerimi smo sodelovali, to jim običajno vzbudi zanimanje.

Mladinski voditelji včasih ugotovijo, da bi bilo bolj preprosto, če bi sami pripravili program, poskrbeli za logistično-organizacijske naloge, komunicirali s partnerji in podobno, kakor da so v vse pomembnejše odločitve o projektu vključeni tudi udeleženci. Res, to je velikokrat preprostejša rešitev. Zavedati pa se moramo: če pripravljamo projekt mladinski voditelji sami, mladi ne čutijo pripadnosti projektu in njihova motivacija je majhna, čeprav jih je mogoče pritegniti k projektu kadar koli. Nujni pogoj za odličen projekt mladinske izmenjave so motivirani mladi, to pa pogosto pomeni njihovo vključevanje že od same ideje za mladinsko izmenjavo naprej.

Za načrtovanje projektov moramo biti v prvi vrsti pripravljeni mladinski voditelji. Mi smo tisti, ki vodimo proces priprave. To pomeni, da se moramo na vsako srečanje, kjer bomo z udeleženci načrtovali projekt, temeljito pripraviti. S sovoditeljem se na primer dogovorimo, da bomo izbrali naslov in temo mladinske

Mladinski delavci smo navdušeni nad idejo o mladinski izmenjavi – kako pa bodo reagirali mladi?

Kako torej mlade spodbuditi k aktivni udeležbi v projektu mladinske izmenjave, še posebej če gre za njihov prvi tovrstni projekt?

17

Zakaj je tako pomembno projekt pripravljati »z« mladimi in ne zgolj »za« mlade?

Načrtovanje projektov je dolgočasno in mladih ne zanima. Kako jih pritegniti?

izmenjave. Skupaj z udeleženci pripravimo nevihto možganov, zberemo ideje za temo in naslov. Potem glasujemo o predlogih in izberemo najustrežnejšega. O dogajanju v naši skupini sporočimo partnerski organizaciji in le-ti poročajo, kaj so se dogovorili pri njih. Uskladimo dogovorjeno. In že smo pri naslednji nalogi: kaj bi počeli na izmenjavi, da bi lahko uresničili našo temo? V primeru, da smo dobro pripravljeni in vemo, kam želimo priti, ne bomo dolgozeli, mladi bodo sodelovali in ne bo jim dolgčas.

18

Od prve ideje do izvedbe mladinske izmenjave lahko poteče več mesecev! Kako ves ta čas obdržati motivacijo mladih?

Za uspešno mladinsko izmenjavo sta najpomembnejši skupinska ideja in motivacija. Ena od uporabnih definicij motivacije pravi, da le-to dosežemo s tesnejšim medsebojnim odnosom, tako da stopimo v doživljajski in čustveni svet udeležencev in ugotovimo, kaj si oni želijo. S tem ko upoštevamo ideje mladih in jim jih pomagamo uresničevati, izkusijo pozitivna doživetja, začutijo ponos, okrepi se njihova samozavest in samozaupanje in tako imajo spodbudo za naprej. Mladinsko izmenjavo pripravljamo po korakih in v vsakem izmed teh korakov upoštevajmo ideje in mnenja udeležencev. Ne izločajmo jih iz razmisleka in odločitev, ki so povezane s partnerji, krajem in časom izmenjave, prenočevanjem, prehrano, programom aktivnosti, organizacijo potovanja, oblikovanjem pravil in drugih podrobnosti. Če delamo na način, ki mladim ponuja aktivno sooblikovanje pomembnih odločitev, ne bo težav z motivacijo.

Praksa kaže, da udeleženci včasih obupajo ali odpovejo. Kaj storiti?

Pri mladinskih izmenjavah se ne bo nikoli zgodilo, da bi obupala cela skupina. Vendar pa se to lahko zgodi pri posameznikih. Proces, ki poteka od prve ideje o projektu pa do trenutka, ko se srečajo mladi iz različnih držav, je dolgotrajen in utrudljiv: razvoj ideje, prijava projekta na razpise, čakanje na odločitev, podpisi sporazumov in urejanje dokumentacije, pridobivanje sofinanciranja, organizacijske naloge, neposredne priprave, pripravljanje kovčkov in potovanje ... v tem času se lahko zgodi marsikaj.

Mladinski voditelj, ki spremlja skupino mladih udeležencev v času priprave, med samo izmenjavo in tudi v fazi zaključevanja projekta, ima v primeru odpovedi udeležencev zelo pomembno vlogo. Tveganje odpovedi lahko s kakovostno pripravo na projekt precej zmanjšamo že s tem, da skupine udeležencev ne sestavimo iz naključno izbranih mladih, ki se bodo prvič srečali šele nekaj tednov ali dni pred odhodom. Mladinsko izmenjavo pripravljamo s skupino mladih, ki se med seboj poznajo, ki se dobro počutijo drug z drugim in ki so med seboj že sodelovali. Koristno je tudi, da se s kandidati pred začetkom priprav na projekt individualno in skupinsko pogovorimo o njihovih pričakovanjih in motivih za sodelovanje v projektu.

Kljub skrbnim pripravam pa mora biti mladinski voditelj pripravljen na najrazličnejše težave in ovire, ki jih mladostnik lahko nosi v sebi in izbruhnejo na

dan v bolj ali manj neprimernih trenutkih, na primer nekaj dni pred odhodom. V takih primerih se je najbolje konstruktivno pogovoriti z mladostnikom o ovirah, ki ga tarejo, in ga tako poskušati motivirati za nadaljnjo vključitev v projekt.

Včasih pa so težave nerešljive ali pa so pomisleki mladih preprosto preveliki, da bi jih zmogli v danem trenutku premagati. Pomembno je, da zna mladinski voditelj (še posebej, če dela z mladimi z manj priložnostmi) sprejeti tudi takšno odločitev mladega udeleženca in ga podpreti pri tem. Na odpoved lahko gledamo tudi kot na odgovorno odločitev mladega človeka. Če mlad človek še ni pripravljen na potovanje v tujino oziroma sobivanje z vrstniki iz drugega kulturnega okolja, se lahko v času mladinske izmenjave znajde v veliki stiski, kar bo vplivalo tudi na ostale udeležence in na potek izmenjave. Prepričani smo lahko tudi, da znanja, spretnosti in izkušnje, ki jih je tak mladostnik pridobil v času priprave, niso bili zaman.

Na podlagi večletnih izkušenj dela z mladimi z manj priložnostmi v našem programu običajno pripravimo čakalno listo s tistimi kandidati, ki bi radi šli na mladinsko izmenjavo. Kljub temu da gre le za teden ali nekaj dni, je to za mnoge mlade kar velik podvig in velikokrat se zgodi, da kdo odpove v zadnjem trenutku. Najbolje je to vzeti v zakup in biti pripravljen. Lani se je na dan pred odhodom udeleženka skregala doma in sporočila, da ne gre na mladinsko izmenjavo. Nekaj časa smo jo na najrazličnejše načine prepričevali, da gre vseeno z nami. Ni šlo. Potem pa smo ji nekaj ur pred odhodom dali še zadnjo možnost, da se odloči, sicer bi poklicali dekle, ki je bila prva v čakalni listi, da se pripravi in gre z nami namesto nje. V roku petih minut se je odločila, da gre.

Udeleženci izmenjave se morajo zavedati odgovornosti za izvedbo projekta. S skupino je potrebno delati od same ideje za projekt naprej. Dogovori med udeleženci in mladinskimi voditelji morajo biti jasni in transparentni, še posebej kadar se tičejo pravil in pričakovanj.

S sodelavci smo udeležence, ki smo jih vodili na izmenjave, zelo dobro poznali. Vključeni so bili v program PUM, kjer smo delovali v skladu z notranjimi pravili. Ta pravila smo preprosto prenesli tudi v čas izmenjave:

1. Vsak dan je potrebno vstati ob določenem času in preko celega dneva sodelovati v programu.
2. V času programa ni dovoljeno biti alkoholiziran ali zadet.
3. Upoštevamo drug drugega (fizično ali verbalno nasilje se ne tolerira).
4. Iz skupine je dovoljeno odhajati le v dogovoru z mladinskim voditeljem.

Pred odhodom na izmenjavo vsak udeleženec podpiše izjavo, v kateri se mladinski voditelji obvežemo, da bomo zanj prevzeli odgovornost, a le v primeru,

Kako naj vemo, ali se bodo mladi med mladinsko izmenjavo držali »pravil igre«?

da se bo držal pravil v okviru programa, ki bo potekal na mladinski izmenjavi. Za mladoletne to izjavo podpišejo tudi njihovi starši. Vsakega posameznika pred odhodom vprašamo, če je pripravljen upoštevati pravila in mu razložimo, kaj od njega pričakujemo. S svojim podpisom že pred samim odhodom sprejme naše pogoje in za to prevzame odgovornost. Hkrati pa ima možnost sprejemati lastne odločitve znotraj tega okvirja.

Naša pravila so zelo jasna, bilo jih je malo in se jih je lahko držati. Pravila, ki bodo veljala na mladinski izmenjavi, lahko postavljamo tudi skupaj z udeleženci, njihovo število določimo po potrebi. Včasih pa so nekatera pravila nujna za dober potek izmenjave in mladinski voditelji morajo biti jasni glede pravil, o katerih se ni mogoče pogajati. Najbolje je, če se glede tega uskladimo s partnerji, z udeleženci pa se o njih pogovorimo že pred samim odhodom. Pred ali na sami izmenjavi pa je smiselno nekaj časa posvetiti temu, da svoja pravila predstavimo partnerskim skupinam, spoznamo njihova in pripravimo skupna pravila, ki so največkrat kompromis med enimi in drugimi.

Kako preprečiti krizne situacije in kako v njih odreagirati?

Krizne situacije lahko v veliki meri preprečimo z dobro strukturo, dogovorjenimi pravili in dobrim sodelovanjem med mladinskimi voditelji vseh partnerjev. Kadar projekti vključujejo mlade z manj priložnostmi, je priporočljivo, če je vsaj eden izmed voditeljev usposobljen za svetovanje. Vedno pa imejmo pri roki tudi prvo pomoč.

Vseh kriznih situacij pa se tudi s skrbnim načrtovanjem ne da preprečiti. Zato je dobro, da smo pripravljeni na vse in zaplete rešujemo glede na to, kaj se zgodi. Predvsem je pomembno, da ne pademo v paniko. Poglejmo najprej, za kaj pravzaprav gre. Z ostalimi mladinskimi voditelji se dogovorimo, kaj bomo storili.

Ko smo se z našo skupino udeležili mladinske izmenjave na Madžarskem, so prvi večer starši poklicali šestnajstletnega fanta in mu sporočili, da ga bodo dali v vzgojni zavod. Seveda je reagiral zelo čustveno: pobegnil je v mesto, ki ga še ni poznal. Nekaj ur smo ga zaman iskali v bližnji okolici in ga skušali priklicati po telefonu. Nič. Sedeli smo pred mladinskim domom, čakali in premišljevali, ali naj pokličemo policijo. Okrog tretje ure ponoči je prišel nazaj. Do jutra smo se pogovarjali, ga pomirili, naredili načrt, kaj bomo storili, ko se vrnemo domov, in potem lepo preživeli izmenjavo.

Kaj storiti, če se med mladinsko izmenjavo pojavijo osebne krize?

Čas mladinske izmenjave je zelo intenzivno obdobje. Veliko stvari se dogaja: mladi se znajdejo v tujem okolju, v novih situacijah, podvrženi so napornemu tempu (velikokrat so delovni tako dnevi kot tudi noči). Kot voditeljica na mladinskih izmenjavah sem velikokrat opazala, da se ravno na izmenjavah

ustvarjajo situacije, v katerih posamezniki lahko veliko naredijo na sebi: mladi veliko razmišljajo o sebi, o razmerah doma in o svojih problemih. Kot mladinski voditelji moramo te situacije izkoristiti kot enkratno priložnost, ko lahko veliko naredimo z mladim človekom. Ne ustrašimo se solz, veselja ali drugih intenzivnih čustev, ampak se potrudimo in naredimo čim več. Bodimo z njimi, poslušajmo in se pogovarjamo.

Vloga mladinskega voditelja v projektih mladinskih izmenjav, ki vključujejo mlade z manj priložnostmi, je predvsem v organizacijski plati projekta in pa v nudenju opore mladim ljudem pri razvijanju njihovih idej. Organizacijska plat pomeni poiskati zanesljivega partnerja, poskrbeti za pravilno in pravočasno prijavo projekta v program, sodelovanje z nacionalno agencijo, urejanje z zavarovanjem povezanih vprašanj in na sploh skrb za varen potek mladinske izmenjave.

Skrb za udeležence je poleg že omenjene opore v odgovorih na prejšnja vprašanja povezana tudi s strukturo skupine in pravili, ki jih morajo udeleženci upoštevati. Sam vsebinski del mladinski voditelji oblikujejo skupaj z udeleženci in v sodelovanju s partnerskimi organizacijami ter seveda z njihovimi udeleženci. Praksa našega PUM-a je na primer, da je prvi dan mladinske izmenjave namenjen delavnici o pravilih, načinu dela in življenja v dneh mladinske izmenjave.

Mladinski voditelji so hkrati tudi vzor svojim udeležencem. Če smo se dogovorili za pravilo, da udeleženci ne smejo biti alkoholizirani in zadeti, potem naj se tega držijo tudi odrasli. Voditelji morajo biti odgovorne in zrele osebnosti, na katere se mladi lahko zanesejo in jim zaupajo. Na ta način si lahko prihranimo veliko težav, saj nas mladi enostavno prenehajo upoštevati, če se jim ne zdimo zanesljivi.

Mladim lahko nudimo podporo na različne načine. Najprej seveda pri njihovih idejah, pri katerih se moramo potruditi, da jih lahko izpeljejo. Na primer da je njihova ideja, da bi posneli za mladinsko izmenjavo predstavitveni film mesta in organizacije, v kateri se nahajajo, potem jim omogočimo izdelavo scenarija, snemanje s kamero, montažo itd.

Na izmenjavo jih pripravimo čim bolje, razložimo pravila in program. Dobro je narediti nekaj delavnic o deželi, v katero potujemo ali pa spoznati dežele, iz katerih prihajajo partnerske skupine. Pred odhodom jim naredimo seznam potrebnih stvari za s sabo.

Kakšna je vloga mladinskega voditelja v mladinski izmenjavi?

21

Kako mladinski voditelji nudijo podporo mladim v projektu?

Kaj pa starši?

Kot mladinski voditelji se potrudimo, da v priprave na projekt mladinske izmenjave aktivno vključimo tudi ljudi, ki jih dobrobit mladostnikov najbolj zadeva: njihove starše in skrbnike. Mlade spodbujajmo, naj se s starši pogovarjajo o mladinski izmenjavi. Starši običajno tudi sami postavijo nekaj vprašanj in izrazijo svoje strinjanje ali nestrinjanje. Pred odhodom na izmenjavo starše obvestimo tudi pisno, priložimo program mladinske izmenjave in seznam potrebnih stvari, ki jih njihovi otroci potrebujejo. Priskrbimo si pisno privolitve za nepolnoletne udeležence. Starše obvestimo o postopku za nujne primere (z naše ali njihove strani), na primer, na katero telefonsko številko lahko pokličejo, če gre za kaj nujnega. Po mladinski izmenjavi jim predstavite, kaj se je tam dogajalo in kaj so njihovi otroci z izmenjavo pridobili ter spodbujajmo mladostnike, da se s starši ali skrbniki pogovarjajo o svojih doživetjih.

22

Kako najti ravnotežje med načrtnostjo in fleksibilnostjo?

Projekt mladinske izmenjave naj bo vedno načrtovan. Pripravljen naj bo dnevni program, potek celega tedna ali desetih dni in tudi druge podrobnosti. Izkušnje kažejo: čim bolje je projekt pripravljen, tem bolje poteka. Potrudimo se pomisliti prav na vsako podrobnost, saj so dnevi med samo izmenjavo zelo intenzivni, čas hitro poteka in moramo se zelo potruditi, da izpeljemo program čim bolje. Če želimo na primer posneti video, moramo predvideti, kakšno opremo bomo potrebovali, kako bomo naredili scenarij, kadre, koliko časa bo to vzelo in če se znajdemo sredi Bohinja in pozabimo del opreme, te naloge seveda ne bomo končali v predvidenem času.

Potrebno pa se je zavedati, da se včasih zgodijo nepredvidene okoliščine, na katere ne moremo vplivati. Zastoj v prometu, zamuda vlaka, slabo vreme in podobni zapleti lahko temeljito spremenijo naše načrte. Takrat se moramo prilagoditi trenutni situaciji in morda spremeniti pristop in program. Pomembno je, da v takem trenutku mladinski voditelji nastopimo timsko in odreagiramo učinkovito, če je potrebno, pa naj vodstvo prevzame najbolj izkušen voditelj.

Kako najti zanesljive partnerje iz drugih držav?

Partnerje za mednarodne projekte lahko najdemo preko interneta, v bazah podatkov (www.youthforeurope.eu, www.salto-youth.net), na seminarjih programa Mladi v akciji ali pa preko mreže že znanih sodelavcev, ki poznajo še druge sodelavce. Vsekakor je najlažje najti zanesljivega partnerja med ljudmi, ki smo jih spoznali osebno, morda smo tudi že sodelovali. Vendar je mogoče dobiti zanesljivega partnerja tudi v bazi podatkov na internetu. Prav tako je mogoče, da odpove partner, ki ga osebno poznaš ali pa partner, ki ga še nikoli nisi srečal. Edino pravilo pri tem je, da vztrajaš toliko časa, da ne najdeš nekoga, ki bo s teboj izpeljal projekt.

S partnerji se nikoli ne moremo dogovoriti preveč. Pomembno je vse: od časa prihoda, nastanitve, poteka programa, prehrane, materiala za delavnice, vstopnic do udeležencev obeh skupin, njihovih posebnosti, pravil ter načina njihovega in našega dela. Bolj podrobno bomo načrtovali projekt, bolje bo izmenjava potekala.

Opozoriti želim na zelo dobro možnost, in sicer pripravljali obisk, ki ga lahko opravimo pred odhodom na izmenjavo. Tako se srečamo s partnerji, si ogledamo nastanitev, predvsem pa dorečemo program do vseh najmanjših podrobnosti, kot so material za delavnice, prostori za dejavnosti, prevozi, izvajalci, organiziran prosti čas, kaj bomo počeli ob večerih, družabne igre ali animacija skupine.

Partnerji, ki sodelujejo v projektu mladinske izmenjave, morajo biti pozorni na razlike v vrednotah, pedagoškem pristopu, navadah, pravilih, življenjskem stilu in še čem. Te razlike so vedno zelo zanimive in tudi problematične.

Ob koncu vsakega dne je dobro z udeleženci in ločeno še z voditelji narediti evalvacijo, kjer se pogovorimo o programu za naslednji dan in o tekočih problemih. Vedno ne moremo uveljaviti vseh svojih idej o strukturi, pravilih itd. To pomeni, da iščemo kompromise, se poskušamo partnerjem prilagoditi in hkrati ne gremo čez lastna prepričanja.

Na eni izmed PUM-ovih izmenjav, potekala je na Nizozemskem, smo spali v skupinskih sobah v hostlu. Štirje udeleženci so želeli spati skupaj v sobi. Za nizozemskega voditelja je zmanjkalo prostora. Ena postelja je bila prosta v sobi, kjer je spalo nekaj udeležencev in dve mladinski voditeljici. Vendar on ni želel v našo sobo. Na koncu je zamenjal sobo z drugim voditeljem. Nikomur ni bilo jasno, v čem je problem. Zadnji dan je povedal, da se je to zgodilo zaradi njegovih verskih prepričanj, saj ne sme spati v isti sobi z osebo ženskega spola.

Nekoč se nam je zgodilo, da smo na seminarju dobili partnerja z Irske, s katerim smo se dogovorili za projekt. Po začetnih dogovorih si je partner premislil. Preko baze podatkov na internetu www.youthforeurope.eu smo se začeli dogovarjati s partnerjem s Švedske. Projekt je bil že izdelan, prijavljen na agencijo in bili smo tik pred rezervacijo letalskih kart, ko so tudi oni odpovedali. Potem je sodelavka sedla za računalnik in še zadnjič poskusila. Našla je partnerja, ki je ravno tako iskal skupino, mu razložila problem, predstavila projekt in tako se je izmenjava zgodila v Utrechtu na Nizozemskem. Nacionalni agenciji sta pomagali, da smo projekt uresničili.

Kaj se je s partnerji potrebno dogovoriti?

Kako ravnati s kulturnimi razlikami med partnerji?

Kaj lahko naredimo, če odpovejo partnerji?

Seveda nočem povedati, da je to pravi način, kako napraviti projekt. Optimalno je imeti zanesljive partnerje, od začetka do konca skupaj z udeleženci načrtovati projekt in ga kakovostno izpeljati. Vendar je potrebno biti tudi fleksibilen, pripravljen na spremembe in predvsem vedeti, da tudi če partnerji odpovedo, to ni konec. Potrebno je vztrajati, iskati partnerje naprej, se obrniti po pomoč na nacionalno agencijo in izpeljati projekt do konca.

Kaj pa posebne potrebe udeležencev?

24

Udeležence, ki jih bomo vzeli s seboj na mladinsko izmenjavo, moramo dobro poznati. Poznati moramo tudi njihove posebne potrebe. Če gre na primer za mladega človeka s shizofrenijo, naj pred odhodom poda mnenje njegov zdravnik psihiater, ki lahko oceni, ali je udeleženec sposoben za to pot ali ne. Posvetujmo se tudi s starši ali skrbniki. Na mladinski izmenjavi se dogovorimo, kako bomo udeleženca spremljali pri jemanju zdravil. Pozanimajmo se, v katerih primerih je mladega človeka potrebno peljati k zdravniku.

V povezanih skupinah se pogosto zgodi, da so udeleženci pozorni na posebne potrebe drug drugega in da kar avtomatično poskrbijo za člana, ki potrebuje podporo, in povedo, če se jim zdi, da kaj ni v redu. Vsi udeleženci mladinske izmenjave morajo biti zavarovani, za kar so predvidena tudi sredstva v okviru mladinske izmenjave. Do sedaj še nikoli nismo imeli posebnih težav in so tudi mladi z najrazličnejšimi težavami lepo preživeli mladinsko izmenjavo.

Kateri so najpomembnejši pozitivni učinki mladinske izmenjave?

Mladinske izmenjave so čas intenzivnega dogajanja tako na skupinski ravni kot na ravni posameznika. Že v samem procesu priprave se odvija proces neformalnega učenja, ko mladi kar hlastajo za informacijami o tuji deželi, o partnerski skupini, njihovih navadah, kulturi. Razmišljajo, kaj bodo povedali o sebi, kako bodo predstavili Slovenijo. V skupini vlada prijetno vznemirjenje, ki se stopnjuje vse do odhoda. Mlad človek, ki je morda do sedaj veljal za odpadnika, ker ni dosegal nekih družbeno sprejetih ciljev, saj je na primer pustil šolo ali ima težave z duševnim zdravjem, je kar naenkrat član odprave v neko tujo deželo. Ne samo da je mladinska izmenjava neprecenljiva izkušnja v smislu novih spoznanj, temveč zelo pozitivno vpliva na samozavest in samopodobo udeležencev, ki so bogatejši za življenjsko izkušnjo in ki je prav gotovo ne bodo nikoli pozabili. Za nekatere pa bo to morda odskočna deska za naprej. Videli bodo, kaj vse zmorejo, da so sprejeti in cenjeni, ko prispevajo svoj delček k nekemu projektu.

Ponudite mladim to možnost! Ne bo vam žal.

AKCIJA 1.2

MLADINSKE POBUDE

Sabina Dogenik

PROJEKT MLADINSKE POBUDE »MLADI GLUHI V AKCIJI«

V mladinsko pobudo Mladi gluhi v akciji je bilo vključenih pet mladostnikov in mladostnic, ki so gluhi in obiskujejo ali so obiskovali Zavod za gluhe in naglušne v Ljubljani. Mladinsko pobudo so izvajali v okviru društva Taka Tuka. Mlade je tekom trajanja pobude spremljala inštruktorica, ki je prevzela vlogo pomoči pri organizaciji, spodbujanju in tolmačenju. Kot glavne cilje so si mladi zastavili aktivno vključevanje gluhih mladostnikov v družbo, seznanjanje družbe z aktivnostmi mladih gluhih in učenje slišočih vrstnikov enoročne besede in znakovnega jezika.

Mladinska pobuda je trajala 10 mesecev. Mladi so se srečevali na sestankih dvakrat do štirikrat na mesec. Vsakokrat so si razdelili naloge in si zastavili delovni načrt do naslednjega sestanka. V pobudo so se občasno vključevali še drugi udeleženci, medtem ko je jedro skupine ostajalo enako.

Mladi gluhi so želeli predvsem ozavestiti ljudi o znakovni abecedi, ki je zanje temelj njihovega sporazumevanja in komuniciranja ne le med seboj, temveč tudi z ostalimi. V ta namen so v okviru mladinske pobude stiskali enoročno abecedo gluhih in jo delili na vseh javnih prireditvah, kjer so sodelovali. Slišočim vrstnikom so pokazali enoročno abecedo in jih naučili črkovati njihovo ime v živo. Z enoročno abecedo so seznanili preko 1000 mladih in otrok in na ta način pričeli spletati vezi med gluhih in slišočimi, mladi gluhi pa so postali bolj pogumni in samoiniciativni pri vključevanju v svet ljudi, ki se s to težavo ne soočajo. V okviru mladinske pobude so organizirali tudi 20-urni tečaj znakovnega jezika za slišče vrstnike.

Ob koncu pobude je bil opazen večji interes mladih za učenje enoročne abecede in znakovnega jezika. Eden od ciljev pobude je bil tudi seznaniti lokalno skupnost z življenjem, dejavnostmi in kulturo gluhih, kar so dosegli s pričetkom izdajanja časopisa, v katerem so bile opisane aktivnosti in posebnosti gluhih. Člani mladinske pobude so v letu dni izdali dve številki časopisa. Izdelali so tudi spletno stran, na kateri se javnost lahko seznaní z enoročno abecedo, aktivnostmi mladih gluhih in njihovim kulturnim udejstvovanjem. Mladinska pobuda je obrodila pozitivne sadove – mladi gluhi so naredili velik korak v osebnostnem razvoju, predvsem na področju odgovornosti, vztrajnosti in pripravljenosti za delo. Dobili pa so tudi pozitivno potrditev o svojih sposobnostih, saj so zastavljene dejavnosti tudi uspešno izpeljali.

Seveda je skupina tekom leta doživljala vzpone in padce in se soočala tako z upadom motivacije in negotovostjo kot tehničnimi težavami. Vendar so mladi udeleženci na rednih sestankih in ob spodbujanju inštruktorice mladinsko pobudo uspešno izpeljali in jo nameravajo še nadaljevati. Tekom trajanja pobude so se vključevali in se želijo vključiti tudi drugi mladi, sama organizacija pa ob povezovanju s podobnimi organizacijami izven Slovenije razmišlja tudi o širitvi pobude na transnacionalno raven.

Mladi imajo ideje. Kako te ideje spremeniti v projekt mladinske pobude?

Mladi v sebi nosijo veliko želja, včasih kar prekipevajo od zanimivih in novih (norih) idej, toda največkrat se zatakne, ko je ideje in zamisli potrebno prenesti v življenje in jih konkretizirati. O projektu mladinska pobuda lahko govorimo, kadar se skupina mladih organizira in si zastavi skupni projekt. Ne gre le za druženje in klepet ob skupnih zanimivih temah, gre za organizirano obliko dela, ki ima svoj začetek, izvedbo in evalvacijo dosežkov in ki želi doseči neko spremembo v okolju.

Okoli dobre ideje je najprej potrebno zbrati skupino zavzetih mladih, ki tako dobijo možnost sooblikovanja idejne zamisli in ki bodo dejavni pri izvedbi mladinske pobude in uresničevanju njenih ciljev.

Kako mlade z manj priložnostmi motivirati za sodelovanje v mladinski pobudi?

Veliko lahko naredimo z dobro predstavitvijo, ki pa ne sme potekati v smislu »Jaz sem dobil super idejo, vi bi jo pa izpeljali«, ampak »Nekaj se mi svita, kako bi vi osvetlili?«. Lahko izpeljemo »nevihto možganov« – mlade povabimo k asociativnemu razmišljanju in nabiranju idej – v kateri potipamo, katera področja bi mlade utegnila zanimati. Postavimo dovolj široko, a ne preširoko vprašanje, npr.: »Kako bi lahko popestrili naše popoldneve?« »Kaj bi lahko skupaj počeli med počitnicami?« »Kako lahko pomagamo starejšim/otrokom/sovrstnikom?« Izhajamo iz naše konkretne situacije – situacije organizacije, v okviru katere skupaj z mladimi delujemo in situacije, v kateri se mladi nahajajo.

Mladinska pobuda v kontekstu programa Mladi v akciji je projekt mladih – projekt, ki ga vzpostavijo, oblikujejo in izpeljejo mladi sami. To nikakor ne sme biti projekt odraslih, ki ga izvajajo mladi. Pa vendar – če želimo spodbujati vključevanje mladih z manj priložnostmi v tovrstne projekte, kmalu naletimo na velik izziv.

Mladi, še posebej mladi z manj priložnostmi, včasih ne dajo pobude sami. Gotovo si pogosto mislimo: eh, saj teh mladih ne zanima nič, vendar to ni res. Mlade moramo dovolj dobro poznati in biti tudi sami ustvarjalni in inovativni pri iskanju načinov nagovarjanja njihovih interesov (video prikaz, izsek iz filma, okrogla miza, osebni nagovor ...). Če mladim »vržemo kost« in jim pokažemo zanimive strani mladinske pobude, jo tudi »zgrabijo«. Seveda jih ne bomo pritegnili, če jim rečemo, da bodo tekom pobude osebnostno napredovali, saj je zanje to povsem abstraktno in nezanimivo. Če pa jih povabimo k izdelovanju spletne strani, organizaciji nogometnega turnirja, pripravi ustvarjalnih delavnic ipd., pa s tem pritismo na točko, ki jih zanima in pritegne.

Inštruktor v projektu mladinske pobude je spremljevalec skupine mladih. Skupina si ga lahko izbere tekom procesa nastajanja mladinske pobude, lahko pa je tudi povezovalac skupine in tisti, ki mlade opogumi, da se lotijo mladinske pobude.

Pomembno je, da inštruktor ne zasenči mladih, na katerih mladinska pobuda temelji, in ne prevzema prevelike iniciative. Mladi se namreč morajo poistovetiti z idejo in glavnim vodilom mladinske pobude, sicer se v njej ne bodo našli in to ni več njihova pobuda.

Inštruktor mladim lahko pomaga pri zbiranju idej, spremlja in usmerja procese v skupini, ne sme pa postati njen vodja v polnem pomenu besede. Ne sme postati tisti, ki bo delegiral naloge, organiziral in pripravljaj srečanja in bdel nad vsako podrobnostjo, ki je del mladinske pobude. Inštruktor mora ves čas paziti, da je glavna iniciativa in aktivnost na mladih, ki so del skupine, ne pa da on postane lokomotiva, mladi pa le pasivni vagončki na vlaku, ki brzi vnaprej zastavljenemu cilju naproti.

Inštruktor odigra pomembno vlogo, kadar upade motivacija bodisi posameznim članom skupine bodisi se celotna skupina sreča s kriznimi trenutki, ko bi najraje vsi obupali. Takrat inštruktor s svojim spodbujanjem poskrbi, da se kolesje pobude ne ustavi in pomaga posameznim članom, da se ponovno najdejo v projektu. Inštruktor je pogosto tudi vezni člen: med mladimi, ki so vključeni v pobudo, in ostalimi zaposlenimi v instituciji, med mladimi in vodstvom, med mladimi in zunanji sodelavci, med mladimi in ciljno skupino, na katero želijo preko pobude vplivati. Na ta način je inštruktor kot odrasla oseba mladim v pomoč na področjih, kjer se še ne čutijo dovolj kompetentni ali pa jih druge odrasle osebe še ne jemljejo kot enakovredne sogovornike.

Kakšna je vloga inštruktorja v mladinski pobudi?

Kako povezati skupino mladih, ki vključuje mlade z manj priložnostmi?

Ena glavnih potreb mladih v obdobju mladostništva je medvrstniško druženje. Želijo postati in biti del skupine, živeti v občutku pripadnosti in sprejetosti. V mladinski pobudi bomo tako pogosto srečali mlade, ki so se vanjo vključili ravno zato, ker se je vključil ali jih k sodelovanju povabil tudi njihov prijatelj ali ker želijo pridobiti nova prijateljstva in znanstva.

Niso pa vsi člani skupine že na začetku prijatelji in tudi marsikatero trdno prijateljstvo se tekom časa razdre ali preoblikuje. Obenem s skrbjo za vsebino in izpeljavo ciljev mladinske pobude moramo enako skrb in pozornost namenjati tudi odnosom med člani skupine. Tako je potrebno sprotno razjasnjevanje vlog posameznikov v pobudi, da ne prihaja do nejasnosti, ki so lahko vir nepotrebnih konfliktov. Vzpostavljati moramo prostor jasne komunikacije, v kateri vsakomur omogočimo, da lahko iskreno pove, kar želi, in sproti razreševati morebitne konflikte.

Pomembno vlogo pri povezovanju skupine igrajo druženja – tako lahko začetek ali konec vsakega sestanka namenimo neobveznemu klepetu, na začetku, vmes ali ob koncu projekta organiziramo družabna srečanja, praznovanja, piknik ali skupni pohod v naravo. Pogosto pa bodo mladi že sami dali pobudo za srečanja izven naših »uradnih« sestančkov (skupni ogled filma, sprehod, obisk koncerta, klepet in podobno), česar ne smemo zavirati, ampak podpreti.

28

Kako obdržati motivacijo skupine mladih z manj priložnostmi?

Začetno navdušenje pri mladih, izvajalcih pobude, še posebej kadar gre za mlade z manj priložnostmi, pogosto po določenem času ali soočenju z nenadejanimi težavami upade. Pojav zmanjšane motivacije za sodelovanje v pobudi ali celo odstopanje od pobude je nekaj povsem normalnega. Mladi so namreč mladi »akcije« – rezultate pogosto pričakujejo takoj ali v čim krajšem možnem času. Nimajo še namreč izkušnje, da je za to potreben čas in potrpežljivost.

Večkrat tekom trajanja mladinske pobude se bo inštruktor znašel v vlogi razjasnjevalca, ki bo ponovno pokazal na začetne ideje skupine in kot ograja na avtocesti odigral svojo vlogo usmerjevalca izvajalcev na njihovi prej načrtani skupni poti.

Eden od razlogov, da skupina ne vidi več smisla v izvajanju pobude, je tudi običajni razvoj skupine, ki sredi izvajanja projekta naleti na krizo v odnosih med člani skupine in tudi krizo do zastavljene vsebine. Ta upad motivacije lahko dobro izkoristimo kot prevetritev naših skupnih ciljev, ki smo si jih zastavili na začetku – preverimo, ali se cilji še skladajo s pričakovani izvajalcev pobude in preverimo, ali so skladni z realnostjo, na katero naletimo tekom konkretizacije pobude.

Ko prične upadati motivacija pri posamezniku, so zelo koristni individualni pogovori, ki jih lahko opravi inštruktor ali vodja skupine, ki v pogovoru s posameznikom ugotovi, kateri so razlogi za upadanje motivacije za soudeležbo v pobudi.

Kadar se mladi vključijo v projekt mladinske pobude, so na začetku navdušeni, imajo svojstvene predstave, kako bodo pomagali sočloveku in spreminjali svet, a pričakovanja se pogosto ne uresničijo v enaki meri, kot si je to mlad človek predstavljal. Takrat mu moramo pomagati odkriti nove dimenzije razmišljanja in odstirati nove vidike pobude, ki jih včasih sam zaradi zaverovanosti v svoja začetna pričakovanja ne vidi.

Veliko lahko rešimo s poslušanjem mladega človeka, ki nam pojasni, kako si je predstavljal potek pobude in prispevek ostalih udeležencev. Postavimo mu lahko naslednja vprašanja:

- Kaj si je v okviru pobude želel in pričakoval?
- Koliko so ta pričakovanja skladna s skupnimi cilji skupine?
- Kako sedaj, v tem trenutku, vidi svojo vlogo v skupini in pobudi?
- Ali so se morda zgodile kakšne nepričakovane spremembe, ki so posredno ali neposredno vezane na njegovo udejstvovanje v pobudi?

Kadar vodim skupino prostovoljcev, ki nudijo individualno učno pomoč učencem z učnimi težavami, po približno dveh do treh mesecih njihova vnema pade in mnogi bi radi odnehali. Zdi se jim, da pri svojem delu niso uspešni, da se otrok ne odziva tako, kot bi oni želeli, otrokove ocene se ne izboljšajo vedno, zgodilo se je že, da se je otrok uri s prostovoljcem izognil in pobegnil na igrišče, pri čemer se je prostovoljec počutil, kot da je on naredil nekaj narobe, kar sploh ni bilo res ... Z mladimi takrat opravi individualne razgovore in veliko časa porabimo za to, da razjasnujemo, kaj je njihov problem in kaj ne, kaj je njihova odgovornost in kakšna so lahko njihova realna pričakovanja. Po takšnem pogovoru velika večina s svojim delom nadaljuje in vztraja do konca. Zgodi pa se tudi, da ugotovimo, da si je mlad človek to delo predstavljal na povsem drugačen način, včasih pa se otrok in prostovoljec nikakor ne ujameta. Takrat v skupnem dogovoru poiščemo nove možnosti in poti za dejavno udejstvovanje mladega človeka, ki želi narediti nekaj dobrega za skupnost.

Ko se organizacije, ki se ukvarjajo z mladimi z manj priložnostmi ali jih vključujejo med svoje člane ali v svoje projekte, srečajo s konceptom mladinske pobude, lahko pri zaposlenih ali vodstvu naletimo na številne pomisleke in strahove. Sprašujemo se, kako koncept mladinske pobude vključiti v naše ustaljene ritme dela in pravil, ki jim sledimo v organizacijah, bojimo se, da bi moč, ki jo pri

**Kako obdržati motivacijo
mladega posameznika
z manj priložnostmi?**

**Kako premagati pomisleke
tistih, ki delajo z mladimi
z manj priložnostmi?**

mladinski pobudi v roke dobijo mladi, ogrozila našo moč in avtoriteto, sprašujemo se, ali bodo mladi, ki komaj uspejo dosegati minimalna pričakovanja in cilje, lahko vztrajali v mladinski pobudi in podobno. Včasih smo tudi že malce naveličani novih idej in konceptov, saj vemo, da smo v svojih prizadevanjih mladim ponudili že marsikaj, a se pogosto ni obneslo, ali smo morali projekt opustiti na sredini, ker mladi niso vztrajali do konca ...

Moramo se zavedati, da so ti strahovi in pomisleki vendarle v naših glavah in zadevajo naša prepričanja, ki so se tekom življenja in prakse zakoreninila v nas. Mladinska pobuda je izziv za organizacijo in zaposlene, da opustimo in spustimo ... Spustimo NAŠO moč in prepričanje, da mi vemo, kaj je za mlade dobro in česa so sposobni.

Projekt mladinske pobude že v osnovi temelji na samoiniciativnosti mladih in če jim dovolimo, da prevzamejo krmilo svojih idej, se pogosto zgodi, da dobijo krila in poletijo visoko!

V eni od mladinskih pobud, v katerih sem sodelovala kot inštruktorica, smo si za enega od ciljev zastavili, da bomo dogajanje na tedenskem dogodku, ki smo ga organizirali, beležili in spremljali na način, da bomo ob koncu tedna izdali časopis tabora. MOJA ideja je bila, da novinarska ekipa časopis izda v pisni obliki s članki, intervjuji in nekaj fotografijami. Zaradi ukvarjanja z drugimi področji dela novinarske ekipe skozi teden nisem spremljala. Kako pozitivno sem bila presenečena, ko smo na zaključku tabora vsi skupaj gledali rezultat novinarske ekipe v obliki projekcije kratkega filma in fotografij na velikem platnu! Še dobro, da pri oblikovanju in delu ni bilo zraven moje prevelike in pregrobo roke in da so se mladi lahko organizirali in izrazili na SVOJ način!

Kako predstaviti mladinsko pobudo v organizaciji?

Kaj storiti, ko se nad idejo mladinske pobude že navdušijo mladi ali nekdo od zaposlenih, ostali pa še čutijo zadržanost do tega projekta?

Pomembno je, da vsak dobi priložnost, da izrazi svoje pomisleke in bojazni, nadalje pa je potrebno presoditi, koliko so ti pomisleki realni. Včasih je potrebna kar velika mera strokovnega poguma in skok v neznano, v izziv, za katerega morda še sami ne vemo, ali bo uspel.

Ne pozabimo pogledati tudi pozitivnih učinkov, ki jih ima vpeljava mladinske pobude za našo organizacijo in tudi za mlade. Mladinska pobuda namreč mladim omogoča, da se praktično preko življenjskih situacij učijo samostojnosti, vztrajnosti, ustvarjalnosti in aktivnega vplivanja na dogajanje, kar so zagotovo naše želje in cilji pri delu z njimi. Naj ti cilji ne ostanejo le na deklarativni ravni, ampak jih z zaupanjem v mlade prenesimo v življenje!

V projektu mladinske pobude je iniciativa v rokah mladih. Inštruktorji in odrasli smo občasno tudi v vlogi spodbujevalcev, predvsem pa so mladi tisti, ki dajo oz. oblikujejo pobudo za določen projekt. Pomembno je, da v mladinskih pobudah, ki vključujejo mlade udeležence z manj priložnostmi, na to ne pozabimo.

Ko pobuda zraste na »zelniku« mladih, zanjo prevzamejo odgovornost povsem drugače kot za dejavnosti, katerih pobudniki so zunanje (odrasle) osebe. Ker so sami (so)ustvarjalci ideje, bodo zanjo v večji meri kot sicer tudi prevzeli odgovornost. Prevzeli bodo odgovornost tako za dosežene cilje kot tudi za potek vmesnih faz projekta.

Mladinska pobuda spodbuja tudi ustvarjalnost, saj je na začetku projekt povsem nepopisan list, ki ga bodo na sebi lasten način popisali, porisali, pobarvali mladi s svojimi idejami in zamislimi.

Mladi, ki sprožijo mladinsko pobudo, se s pridobivanjem izkušenj dela v skupini naučijo sodelovanja, saj jih že sam proces nastajanja in izvajanja pobude usmerja k skupnim dogovarjanjem, izboljševanju komunikacijskih veščin in spoštovanju nasprotujočih si mnenj članov skupine. Tako se učijo strpnosti in prilagodljivosti, obenem pa se naučijo zagovarjati in argumentirati svoje ideje in prepričanja.

Mladinska pobuda je projektno delo, preko katerega mladi pridobijo organizacijske veščine. Preko dejavnosti, ki jih izvajajo in v katere se vključijo, lahko pridobijo raznovrsten nabor različnih veščin in spretnosti – pač glede na to, v kakšno dejavnost se mladinska pobuda usmeri. Tako se lahko naučijo izdelovanja spletnih strani, igranja v gledališki igri, petja, slikanja, risanja, grafičnega oblikovanja, kiparjenja, ustvarjanja filmov, izvajanja anket, debatiranja, plesa, javnega nastopanja ...

Ko se mladi vključijo v uresničevanje mladinske pobude, organizacija, katere člani so, pridobi izkušnjo, da mladi lahko prispevajo aktiven delež k življenju organizacije in okolja, na katerega preko mladinske pobude vplivajo. Mladi nas s svojim aktivnim delovanjem pozitivno presenetijo in naučimo se, da jim lahko zaupamo marsikatero nalogo!

Zaposleni v organizaciji so v običajnem delovnem in vzgojnem procesu vse prevečkrat tisti, ki nosijo najpomembnejšo vlogo za učinke svojih strokovnih poseganj v življenja mladih, s katerimi in za katere delajo. Mladinska pobuda je segment, v katerem mladi zaposlene razrešijo te odgovornosti, saj so oni nosilci in glavni akterji za idejno uresničevanje pobude. Če mladim damo možnost, da postanejo polno odgovorni za celoten proces, so to odgovornost v polnosti tudi pripravljene sprejeti!

Kaj lahko mladi pridobijo s sodelovanjem v mladinski pobudi?

31

Kateri so pozitivni učinki sodelovanja mladih v mladinskih pobudah za organizacijo?

Kako upoštevati različnosti mladih?

Spomnim se modne revije, ki so jo v dijaškem domu izpeljali dijaki. Ideja je bila njihova, povezali so se s frizerji, maskerji. Pomagali smo jim le pri navezovanju stikov z odgovornimi v trgovinah, katerih oblačila so na modni reviji predstavili. V projektu so našli sebe, svoje interese in kot najpomembnejši učinek smo lahko še vsa nadaljnja leta opazovali njihovo povezanost, za katero smo se vzgojitelji prej še kako trudili z našimi projekti, ki pa niso obrodili toliko sadov kot ta, ki je bil resnično od začetka do konca njihov!

Sprejetje mladinske pobude v našo organizacijo razširi naša obzorja, med nas pripelje nove ljudi, popestri življenje in ustaljeni ritem, ki smo ga v naših organizacijah že ustvarili.

Med mladimi so razlike v sposobnostih, željah in interesih. Mladi z manj priložnostmi pogosto veliko vedo o svojih šibkih točkah, ovirah, primanjkljajih, neuspehih, izredno malo pa vedo o svojih močnih področjih. Veliko mladih z manj priložnostmi ne ve, v čem so dobri in kaj jih zanima, saj imajo le redko priložnost prevzemati odgovornost in pokazati svoje talente. Projekt mladinske pobude je lepa priložnost za razdelitev nalog glede na posameznikova močna področja in krepitev le-teh.

V projektu, kjer so dijaki in študentje delali z osnovnošolskimi otroki ustvarjalne delavnice in zanje pripravljali različne vzgojne igre, se je izkazalo, da poleg mladih, ki so v sebi nosili željo po delu z otroki in so tudi premogli ta dar, potrebujemo tudi močno »tehnično« ekipo: ekipo, ki bi skrbela za logistiko, pripomočke in prehrano za vse udeležence. Kar nekaj mladih, ki se prej v projektu niso našli, saj jim delo z otroki ni bilo ravno pri srcu, se je našlo v tem sklopu pobude. In nekateri, ki so na začetku prišli s prepričanjem, da jim delo z otroki ne gre dobro od rok, so v sebi ta talent odkrili in ga v nadaljnjih letih tudi pokazali!

V projektu mladinske pobude, ki vključuje mlade z manj priložnostmi, je potrebno veliko pozornosti posvetiti temu, da vsak udeleženec v projektu najde svoje področje, kjer lahko prispeva. Vodja skupine lahko ob podpori inštruktorja s pomočjo individualnih in skupinskih pogovorov s člani ugotovi, kaj v projektu jih najbolj zanima in kje sami prepoznajajo možnosti za svoj prispevek. Če imajo udeleženci s tem težave, priporočamo, da posežete po kakšni interaktivni vaji za prepoznavanje lastnih interesov, močnih točk, stila delovanja ter krepitev samozavesti in asertivnosti udeležencev. Morda pa ima najpomembnejšo vlogo pri tem povratna informacija, ki jo udeleženci o svojih sposobnostih dobijo od vrstnikov in mladinskih voditeljev. Mladi presenetljivo budno opazujejo drug drugega in opazijo, v čem so njihovi vrstniki dobri.

Zanimiv način za podajanje pozitivnih povratnih informacij med projektom mladinske pobude je uporabila neka neformalna skupina. Udeleženci so uporabili »zlate knjižice« – vsakdo je dobil beležko majhnega formata, v katere so drug drugemu zapisovali pozitivne lastnosti, znanja, veščine in močne točke, ki so jih opazili pri drugem. Vsak udeleženec je ob koncu projekta na svečani podelitvi prejel svojo knjižico z mislimi in spodbudami, ki so jih prispevali drugi. Mnogi med njimi so svojo knjižico tudi dve leti po zaključku pobude hranili na vidnem mestu.

Kadar projekt mladinske pobude vključuje mlade z manj priložnostmi, moramo biti poleg izhajanja z močnih področij mladih zelo pozorni, da najdemo ravno pravo ravnovesje med dovolj velikim, vendar ne prevelikim izzivom. Če bodo naloge, za katere mlad človek prevzame odgovornost, prezahtevne ali jih bo preveč, mu lahko to vzame pogum in lahko doživi neuspeh. Če so naloge premalo zahtevne, lahko udeležencu upadeta motivacija in zanimanje. Mlade zato spodbujajmo, da izbirajo naloge in izzive, ki so jim kar najbolj pisani na kožo.

Kako se mladostnik s posebnimi potrebami razlikuje od »običajnega« vrstnika? Imata podobne želje in interese, oba hrepenita po priznanju in sprejemanju s strani soljudi, oba si želita čim večje in čim prejšnje samostojnosti, sta v obdobju, ko izgrajujeta svojo lastno identiteto in oblikujeta samopodobo. Soočata se s podobnimi strahovi, svet, v katerega vstopata, je neznanka in potrebno ju je opremiti z veščinami, da bosta postala sooblikovalca in dejavna člana prihodnosti, v kateri bosta živela kot odrasla človeka.

V čem se torej razlikujeta? Ko pogledamo v globino in temelje, sta si podobna. Mladostnik s posebnimi potrebami ima določene posebnosti, s katerimi se je naučil in bo moral živeti, pri tem smo mu pomembno pomagali tudi odrasli, in ko se bomo odločili za projekt mladinske pobude, bomo določene posebnosti mladih s posebnimi potrebami vključili tudi v posamezni projekt in ga prilagodili vsem članom.

Velja upoštevati pravilo, da je vsaka skupina toliko močna, kolikor je močan njen najšibkejši člen. Morda bo na trenutke to ravno mladostnik s posebnimi potrebami, lahko pa bo v nekaterih segmentih ravno on tisti, ki bo odigral ključno in najmočnejšo vlogo!

Mladi s posebnimi potrebami so lahko vsi člani skupine ali le nekateri. V projekt društva Taka Tuka »Mladi gluhi v akciji« so bili denimo vključeni mladi, ki so gluhi, projekt »Jaz sem, kaj pa ti? – Modni ekstrem« neformalne skupine Drimtim pa je vključeval tako gibalno ovirane študente kot tudi tiste, ki niso gibalno ovirani.

Kako v projektu mladinske pobude upoštevati posebne potrebe mladih z manj priložnostmi?

Starši oziroma skrbniki mladih z manj priložnostmi v projektu mladinske pobude odigrajo pomembno vlogo bodisi motivacijsko bodisi zaviralno vlogo »iz ozadja«. Zagotovo si vsi starši in skrbniki želijo, da bi njihov mladostnik postal čim bolj samostojen, odgovoren in zanesljiv, vendar nekateri pot do teh ciljev in cilje vidijo povsem drugače, kot jih lahko mladi dosežejo preko mladinske pobude.

Nekateri starši težko prepoznajo, da bo njihov mladostnik ravno preko ustvarjanja spletne strani, ustvarjalnih delavnic, priprave modne revije ipd. pridobil znanja in veščine, za katere si tudi starši prizadevajo v svoji vzgoji. Zato je koristno in pomembno za starše organizirati predstavitve, v kateri bomo poleg predstavitev same vsebine osvetlili tudi širše vidike in namene mladinske pobude. Ko starši podprejo vključevanje mladostnika v mladinsko pobudo, postanejo pomemben varovalni dejavnik, da bo mladostnik v njej tudi vztrajal do konca.

Eden od temeljnih korakov v projektu mladinske pobude je zagotovo načrtovanje. Skupina mladih mora skupaj načrtovati namene in cilje projekta, si zastaviti časovni okvir, razdeliti vloge in naloge, predvideti metode in korake uresničevanja pobude. Brez načrtovanja se ni smiselno podajati na skupno pot.

Vnaprejšnji dogovori in razjasnjevanje naših pričakovanj so nujno potrebni, sicer se bomo vsi skupaj polni navdušenja podali na pot, za katero se čez čas lahko izkaže, da vsakemu posamezniku pomeni nekaj povsem svojstvenega in lahko začnemo hoditi drug mimo drugega, kar je dober povod za nezadovoljstvo in neuspeh pobude.

Kljub nujnemu načrtovanju in skupnemu poenotenju glede osnovnega poteka pobude pa moramo ostati toliko fleksibilni, da smo sposobni ob morebitnih težavah in spremembah določene prilagoditve vnašati v življenjski cikel projekta. Mladinska pobuda je namreč »živ organizem«, sestavljen iz posameznikov, ki so se vanj podali z določeno vizijo, ki se tekom izvajanja lahko popolnoma spremeni. Spremenijo se lahko zunanje okoliščine, spremembe se lahko pojavijo pri okolju in ljudeh, na katere z delovanjem mladinske pobude vplivamo.

Izogniti se moramo tako pretirani rigidnosti kot tudi preveliki sproščenosti in improvizaciji. Rigidnost namreč uničuje ustvarjalnega duha, improvizacija od začetka do konca pa nima nič skupnega z neformalnim učenjem in s temeljnimi principi projektne dela, ki jih mora mladinska pobuda nujno vključevati. Mladinska pobuda je namreč načrtovana in ciljno usmerjena dejavnost, katere glavni nosilci so mladi.

Mladinska pobuda je proces. In dolgotrajni procesi so za mlade lahko odbijajoči in frustrirajoči. Zato se ob vstopanju v ta proces pogosto upravičeno sprašujemo, ali bodo mladi zdržali in ali bodo zmogli odgovorno izpeljati vse odgovornosti in naloge, ki jih projekt mladinske pobude prinaša s seboj.

Toda – če jim ne bomo zaupali, v čem je smisel naših prizadevanj pri delu z mladimi? Kot je bilo že omenjeno: če mlademu človeku prepustimo polno odgovornost za projekt, za katerega je tudi osebno zavzet, je verjetnost, da bo projekt izpeljal do konca, zelo velika!

Res pa je, da morajo mladi absolutno čutiti, da jim zaupamo v polnosti! Tukaj ni prostora za pretvarjanje in lažno govoričenje, da jim zaupamo, dejansko pa v sebi močno dvomimo v njihov uspeh. Tu gre na vse ali nič – ali jim resnično zaupamo ali ne! Tu jih ne moremo pretentati.

Ali mladim lahko zaupamo?!

EVROPSKA PROSTOVOLJNA SLUŽBA (EVS)

Sašo Kronegger

PROJEKT EVROPSKE PROSTOVOLJNE SLUŽBE

V mladinskem centru so izvedli projekt Evropske prostovoljne službe (EVS), ki je izstopal v več pogledih. Aktivnosti projekta so bile zasnovane v sodelovanju z osnovno šolo v sosednjem kraju. Načrtovano delo prostovoljca se je odvijalo na dveh lokacijah, v mladinskem centru in šoli. Deloma je k posebnostim v projektu prispevalo tudi dejstvo, da je bil projekt najprej načrtovan s prostovoljcem, ki pa je v procesu priprave projekta dobil zaposlitev, tako da se ga ni udeležil. Sledilo je prilagajanje projekta drugemu prostovoljcu, ki se je tik pred začetkom projekta prav tako odločil za drugo pot. Prostovoljec, ki je bil na koncu vključen v aktivnosti, se je zato v projekt vključil brez predhodne priprave, pa tudi pošiljajoča organizacija ga ni podrobneje spoznala.

Prostovoljec je 4 dni na teden delal v osnovni šoli. Tam je imel zelo raznoliko delo, predvsem je bil pomočnik pri pouku tujega jezika in zgodovine, pomagal je otrokom z ovirami v gibalnem razvoju pri športni vzgoji in se pred poukom, med odmori in po pouku družil z otroki. V mladinskem centru je delal na lastnih projektih, usmerjenih predvsem v promocijo EVS prostovoljstva, del časa pa je namenil tudi razvoju športnih aktivnosti in spodbujanju mladih iz lokalnega okolja k ustvarjalnemu preživljanju prostega časa.

Da prostovoljec spada v skupino mladih z manj priložnostmi, se je izkazalo šele v času izvajanja aktivnosti. Povedal je, da prihaja iz nestabilnega družinskega okolja, kjer se je dogajalo veliko neprijetnih stvari. Med drugim je bil za nekaj časa nameščen tudi v rejniško družino, saj je bilo domače okolje preveč neugodno. V bližnji preteklosti mu je umrl brat, tako da ga je ta situacija še dodatno zaznamovala.

Organizacija je imela že takoj srečno roko pri izboru mentorice, ki je bila dovolj strokovno usposobljena za delo z mladimi z manj priložnostmi. Ob ugotovitvi, da prostovoljec potrebuje dodatno podporo, so v organizaciji začeli z okrepljenim mentorstvom ter treningom socialnih veščin, kar je prostovoljcu pomagalo, da je lažje prebrodil krizo in začel pospešeno graditi pozitivno samopodobo.

Ključno za napredek prostovoljca je bilo varno okolje, ki je spodbujalo njegovo lastno odločanje in mu omogočalo nove izkušnje, za katere se je odločil sam. Organizacija mu je pustila dovolj svobode in je podpirala njegovo aktivno participacijo, hkrati pa sta mu koordinatorka projekta in mentorica nudili dovolj podpore tudi v težkih situacijah.

Vsakdo je lahko prostovoljec. Seveda pa vsakomur ne ustreza vsak projekt ali vsaka oblika prostovoljnega dela.

EVS je v večini primerov dolgotrajnejši projekt mednarodnega prostovoljnega dela, kar s seboj prinaša velike izzive, med katerimi je nedvomno največji odhod v tujino in s tem povezano prilagajanje na novo geografsko, socialno in kulturno okolje.

Mladim z manj priložnostmi že domače okolje, v katerega se vsakodnevno vključujejo, pogosto postavlja velike izzive. Tuje okolje te izzive le še stopnjuje. Primeren udeleženec za EVS projekt je zato mlad človek, ki se je pripravljen soočiti z izzivi zato, da se bo naučil oziroma izkusil nekaj novega. Smiselno je, če gre za človeka, ki se je v svojem okolju že naučil soočati z izzivi, EVS projekt pa je nadgradnja tovrstne izkušnje, saj bi sicer zahteve po spremembah hitro lahko preplavile suverenost posameznika.

V EVS projekte se lahko vključijo mladi z najrazličnejšimi posebnimi potrebami. Za njihovo vključitev so na voljo tudi dodatna podpora in dodatna finančna sredstva. Kakovosten projekt EVS je namreč na koncu vedno projekt, ki je prilagojen potrebam posameznika. Če ima udeleženec težave z gibanjem, mu je potrebno zagotoviti okolje, v katerem se bo lahko gibal, če ima omejene sposobnosti razumevanja (zaradi npr. motnje v duševnem razvoju ali učnih težav), pa prilagoditi projekt njegovemu razumevanju.

V projektu, ki je bil načrtovan v eni izmed slovenskih bolnišnic, je prostovoljec z motnjo v duševnem razvoju, ki je rad bral, želel brati bolnikom po oddelkih. Ker se sam ni bil sposoben znajti v bolnišnici, naj bi ga vedno spremljal prostovoljec, ki mu je omogočal gibanje po zgradbi. Projekt ni zaživel zaradi pomanjkanja motivacije prostovoljca z motnjo v duševnem razvoju, ideja sama pa kaže na možno rešitev v projektih z mladimi z manj priložnostmi.

Kdo je lahko prostovoljec v projektih EVS?

Posebnih potreb se je potrebno zavedati že na začetku priprave projekta. Z njimi je potrebno čim prej seznaniti tudi partnersko organizacijo, saj ohranjene sposobnosti mladih z manj priložnostmi vplivajo na določanje delovnih in učnih ciljev ter pripravo celotnega projekta.

Vključitev v projekt EVS je v prvi vrsti odločitev posameznika. Odločitev naj temelji na želji in notranji motivaciji prostovoljca, podpreti pa ga je potrebno s kakovostno pripravo na projekt, mentorstvom v času projekta in podporo po vrnitvi.

Zakaj se sploh lotiti tovrstnih projektov?

38

Tovrstni projekti ponujajo mladim možnost, da sami sebe bolje spoznajo in se naučijo veščin, ki se jih v domačem okolju ne morejo. So metoda dela in ne nagrada. Zato je odhod v tujino sestavni del učnega procesa in ne ugodnost.

Eden od projektov, ki je vključeval dva mlada s slabo razvitimi socialnimi veščinami, ki pa sta bila navdušena nad poezijo, se je zaključil tako, da sta začela razvijati mrežo mladih pesnikov v gostiteljskem okolju ter tako krepila svoje socialne veščine. Rezultat projekta je mednarodna mreža mladih pesnikov, ki po 5 letih še vedno deluje. Udeleženca projekta sta se po vrnitvi v domače okolje aktivirala kot zagovornika pravic priseljencev, kar še vedno počneta.

Kaj se lahko mladi, mladinski voditelji in organizacije naučijo iz tovrstnih projektov?

Projekti EVS predstavljajo dolgoročno sodelovanje med kulturami. Mladi lahko skozi projekt pridobijo izkušnje prostovoljnega dela, izkušnje dela v drugačnem kulturnem okolju, se učijo samostojnosti v novih situacijah, se soočajo z novimi izzivi, ki jih v domačem okolju ni. Medkulturno sodelovanje omogoča refleksijo lastne kulture, učenje o drugih ali odkrivanje kulturnih obrazcev, za katere drugi niti ne vedo, da obstajajo.

Mladinski delavci se prav tako kot prostovoljci učijo sodelovanja v medkulturnem okolju, krepijo veščine medkulturne komunikacije, pogosto tudi komunikacije v tujem jeziku.

V gostiteljskih organizacijah se spremembe dogajajo že s samo vključitvijo novih sodelavcev. Če pa so sodelavci iz različnih kulturnih okolij, so vprašanja o načinih dela, kulturi organizacije in vrednotah, ki jih predstavlja, še toliko bolj izraženi. Prenos izkušenj v pošiljajoče organizacije se dogaja že med pripravo EVS projektov, predvsem pa je prisoten v primerih, kadar udeleženca EVS projekta aktivno vključimo v delovanje organizacije tudi po njegovi vrnitvi. Zaradi izkušnje življenja in dela v drugi organizaciji in drugi kulturi udeleženec EVS projekta pošiljajoči organizaciji pogosto postavi ogledalo, ki je podobno, kot bi ga postavil gostujoči prostovoljec.

Seveda pa je pogoj za učenje želja po njem. Kadar se organizacija in delavci v njej niso pripravljene učiti, bodo pritiskali na tiste, ki „štrlijo ven“, torej gostujoče prostovoljce ali prostovoljce po vrnitvi. Od njih bodo pričakovali predvsem prilagajanje kulturi organizacije, kar pa bo vodilo v frustriranje prostovoljcev. Če se nam zdi, da tovrstne aktivnosti vnašajo v sistem predvsem nepotrebno razburjenje in prilagajanje mladim, se je potrebno vprašati o tem, kakšna je kultura naše organizacije. Učeče se organizacije iščejo priložnosti za spremembe in učenje, med tem ko se organizacije, ki želijo ohranjati predvsem svoj red, novim, dodatnim izzivom izogibajo.

Partnerske organizacije sredi sodelovanja v projektu velikokrat ugotovijo, da se njihove navade, vrednote, pristopi do mladih, način dela, kultura organizacije, pedagoška filozofija in življenjski stil nasploh razlikujejo in da je to lahko vir zabave ali pa frustracij.

Tako kot v zasebnem življenju se je potrebno o razlikah med partnerji pogovoriti in določene stvari dogovoriti. Če so za vašo organizacijo nekatera pravila ali metode, kako delati z mladimi z manj priložnostmi, nujni pogoji za delo, potem boste to iskali tudi pri vaših partnerjih. Če bo partnerska organizacija na videz zagovarjala podobne vrednote in pristope, v resnici pa bodo ravnali drugače, boste to kmalu opazili.

V projektih, ki vključujejo mlade z manj priložnostmi, lahko izkoristite tudi možnost pripravljalnega obiska, saj vam lahko osebno srečanje pomaga razjasniti mnoga vprašanja hitreje in učinkoviteje, kot bi vam to uspelo preko elektronske pošte ali drugih oblik komunikacije.

Kadar opazimo, da prihaja do nesporazumov ali nejasnosti, ki morda izhajajo iz različnih navad, različnih vrednot, različnih predpostavk, kako stvari na tem svetu (ali morda zgolj v tem projektu) delujejo, na to opozorimo in se o tem pogovorimo. Pri pogovorih pa je potrebno paziti na dejstvo, da smo lahko predstavniki organizacije včasih preveč zaščitniški, zato nas zmoti kakršno koli odstopanje od naših standardov. Da bi uspešno hodili po tej črti razlik in podobnosti s partnerskimi organizacijami, je potrebno veliko poguma in ravnotežja in prav tega zadnjega vam želimo. Če pa vam razlik ne bo uspelo razrešiti, morda to le ni tista prava partnerska organizacija, s katero bi želeli sodelovati.

Projekte je najlažje začeti takrat, kadar mladi sami izrazijo željo, da bi jih začeli. Vendar jih je treba za to nekako navdušiti. Mladinski delavci oziroma ljudje, ki delamo z mladimi, najpogosteje navdušujemo s svojim odnosom. Če bomo sami govorili o nečem, kar nas privlači, bodo zelo verjetno o tem začeli razmišljati

Kako ravnati z razlikami med partnerskimi organizacijami?

39

Kako mlade navdušiti za EVS?

tudi mladi, s katerimi se o tej stvari pogovarjamo. Pri delu z mladimi z manj priložnostmi je delo z odnosom pogosto naše najmočnejše delovno orodje, zato je prenos še toliko hitrejši.

V primeru EVS so zgodbe o življenju v tujini, prostovoljnem delu kot obliki pridobivanja znanja in izkušenj ter predstavitve projektov EVS s strani bivših in sedanjih prostovoljcev pogosto sprožilec, ki spodbudi proces razmišljanja o prostovoljnem delu v tujini. Mlade, še posebej mlade z manj priložnostmi, je potrebno takrat, ko izrazijo željo po vključitvi v EVS, tudi podpreti in skupaj z njimi iskati možnosti za uresničitev njihovih želja.

Če želimo navdušiti mlade, bomo pogosto učinkovitejši, če bomo uporabili konkretne ideje. Če namreč mladega človeka navdušujemo za prostovoljstvo na splošno, ne bomo zelo učinkoviti. Samo pomislite: ali bi se sami raje udeležili prostovoljnega dela, ki bi potekalo nekje, nekaj časa, ob nekaterih dnevih in na katerem bi nekaj počeli, ali pa bi raje preživeli 5 mesecev v Braziliji, kjer bi petkrat tedensko po šest ur na dan v sirotišnici skrbeli za ustvarjalne delavnice petdesetih otrok, starih med 10 in 14 let?

Motivacija mladih, sploh pa nekaterih skupin mladih z manj priložnostmi, je pogosto kratkotrajna. Tako kot jih je hitro mogoče navdušiti za neko stvar, motivacija tudi hitro izgine. EVS projekti so hkrati specifični tudi zato, ker v njih največkrat ne sodeluje skupina mladih, ki bi se medsebojno podpirali, pač pa mladi sami vstopajo v projektne aktivnosti. Zato je podpora koordinatorjev in mentorjev tako v pošiljajoči kot tudi v gostiteljski organizaciji izredno pomembna. In tako kot pri navduševanju je tudi pri ohranjanju motivacije odnos pogosto najučinkovitejše orodje, še posebej zato, ker je v tujem okolju običajno potrebne več podpore.

Motivacija za vključitev v prostovoljno delo v tujini je na preizkušnji že večkrat pred samim začetkom projekta (v času iskanja gostiteljske organizacije, procesu priprave dokumentacije; v času čakanja na odločitev o prijavi; v času čakanja od odobrene prijave do začetka aktivnosti), pa tudi v času izvajanja in po vrnitvi domov (v času konfliktov z gostiteljskim okoljem, če do njih pride; v pripravi na vrnitev domov; ob ponovnem vključevanju v domače okolje).

Vendar pa lahko mladim z manj priložnostmi pošiljajoča in gostiteljska organizacija z dobrim sodelovanjem in kakovostnim delom močno olajšata vstop v EVS. Če se organizaciji resno lotita priprave prijavnih dokumentacij, lahko močno povečata možnosti za sprejem projekta. Organizacijam priporočamo, da preverijo, ali je njihova akreditacija veljavna in ustrezna, da si natančno preberejo Vodnik po programu in prijavnico, da natančno preverijo, ali prijavnica vsebuje vse, kar je potrebno za izpolnjevanje formalnih pogojev.

Poleg tega se lahko prijavitelji obrnejo na Nacionalno agencijo programa Mladi v akciji za različne oblike podpore, ki so omenjene v prvem poglavju brošure.

Motivacijo je mogoče vzdrževati s primerno vključenostjo posameznika v dogajanje ter podporo s strani mentorjev in koordinatorjev projekta. Organizacije, ki gostijo prostovoljce z manj priložnostmi ali jih pošiljajo v tujino, naj za vsakega potencialnega prostovoljca premislijo tudi, kakšen pristop bi bil za tega posameznika najbolj primeren. Nekateri mladi z manj priložnostmi bodo motivirani za vključitev v EVS, vendar bodo potrebovali dolgotrajno in temeljito pripravo na projekt. Takega udeleženca je smiselno vključiti v vse dele priprave, izvedbe, vrednotenja in nadaljevanja projekta EVS.

Nekateri mladi z manj priložnostmi pa so popolnoma drugačni. Hitro se navdušijo – in pri njih je smiselno kovati železo, dokler je vroče. To pomeni, da moramo udeležence v čim krajšem času po tem, ko smo jih motivirali, tudi poslati v tujino. Organizacije, ki imajo sklenjena trdna partnerstva in ki med seboj že dolgo sodelujejo, se včasih odločijo prijaviti projekt z mislijo na enega ali dva potencialna udeleženca, vendar ob prijavi še ne opredelijo imena prostovoljca. Ker nameravajo potencialne prostovoljce izbrati med mladimi, ki jih dobro poznajo, znajo tudi presoditi, katera projektna ideja bi se mladim zdela zanimiva. Potencialne prostovoljce nagovorijo šele, če in ko je projekt že sprejet in sporazumi podpisani. Predstavijo jim konkretno idejo projekta in če mladega človeka stvar zanima, lahko prostovoljno službo prične že čez nekaj tednov. Da bi zagotovili varnost, dobro počutje in kakovostno izkušnjo udeleženca, pa ta način priporočamo predvsem organizacijam s trdnimi partnerstvi in dobrim poznavanjem ciljne skupine mladih prostovoljcev.

Tak način prijavljanja je smiseln tudi pri mladih, pri katerih je veliko možnosti za hitro spreminjanje življenjskih okoliščin ali zdravstvenega stanja.

Če na zadevo gledamo s tehničnega vidika, je odgovor preprost: v prijavnici popravimo, kar je bilo narobe, oziroma izboljšamo projekt do te mere, da bo drugič sprejet.

Če pa pogledamo z vidika motivacije udeleženca, je zavrnitev projekta pogosto hud udarec, ki mlademu človeku zamaje veliko življenjskih načrtov. Kadar gre za dolgoročni EVS projekt, ki traja med 6 in 12 mesecev, morajo mladi v načrte o prostovoljnem delu v tujini pogosto vključiti tudi prekinitev zaposlitve ali študija, urejanje zavarovanja in podobno. Zato je zavrnitev vedno tudi hud pretres za vse življenjske načrte določenega obdobja. Mlade je nujno že v procesu priprave projekta pripraviti tudi na to, da je zavrnitev mogoča. Če se prostovoljec ponovno

Kdaj v projekt vključiti mladega z manj priložnostmi kot prostovoljca, da ohranjamo njegovo motivacijo?

Kaj storiti, če je projekt zavrnjen?

42

Kako poskrbeti, da bodo mladi prevzeli odgovornost za projekt?

odloči za sodelovanje v projektu, je to odlično, sicer pa je mogoče v pripravljeni projekt vključiti tudi drugega prostovoljca.

Pošiljajoče in gostiteljske organizacije naj se po svojih najboljših močeh potrudijo, da bodo z dobrim sodelovanjem, dobrim projektnim načrtovanjem, uporabo podpornih aktivnosti nacionalne agencije in skrbnim izpolnjevanjem prijavnice čim bolj povečale možnosti za sprejem projekta v program in tako zmanjšale možnosti za razočaranje potencialnih prostovoljcev.

Kot že omenjeno v odgovoru na prejšnje vprašanje pa je možno prijaviti projekt tudi tako, da v njem še ne opredelimo prostovoljcev. S tem se izognemo razočaranju prostovoljcev, če projekt ni sprejet, kar je še posebej priporočljivo pri mladih z manj priložnostmi, ki imajo kratkotrajno motivacijo oz. je EVS za njih mišljen kot del celotnega programa dela z njimi.

Mladi so pripravljeni prevzeti odgovornost za projekt takrat, kadar imajo „lastništvo“ nad projektom in njegovo idejo oziroma občutek, da je projekt prišel z njihove strani in da uresničuje njihove želje. Seveda pa sama ideja ni dovolj. Mladi odgovornosti ne morejo prevzeti, če jim je ne prepustimo.

Če se ukvarjamo z mladimi, se je smiselno občasno ustaviti in vprašati, ali delamo »za« njih ali »z« njimi. Projekt »za« mlade pripravimo odrasli in se trudimo, da bomo z njim kar najbolje zadovoljili potrebe mladih. Seveda tovrstni projekti stojijo na predpostavkah, da poznamo mlade, da že vemo, kaj si želijo in da so nam lahko hvaležni, ker smo se potrudili zanje. Projekti »z« mladimi pa temeljijo na njihovih odločitvah, na njihovih predlogih, zato mladi sprejmejo njihove rezultate, ne glede na to kakšni so.

Hkrati pa je potrebno vedeti, da se bodo pogosto prestrašili in umaknili, če jim naložimo preveliko oziroma nejasno breme. Primer: koordinator je prostovoljcu predlagal, naj pripravi promocijsko akcijo za mladinski center, v katerem pa takrat še ni bilo konkretnih aktivnosti. Prostovoljec se je trudil in pripravil več različic promocijskega materiala, vendar z nobeno ni bil zadovoljen, saj ni vedel, kaj promovira, kaj se bo v prihodnosti v mladinskem centru dogajalo, komu so plakati namenjeni, kakšna sredstva so na voljo za njihov tisk ... Ob vprašanih koordinatorju, kako naj se zadeve loti podrobneje, mu je ta odvrnil, da je to njegova stvar. Aktivnost je bila preveč nejasna, s premalo opredeljenimi cilji, da bi prostovoljec lahko prevzel odgovornost za njihovo doseganje.

Mentorji in koordinatorji moramo najti pravo mero med zahtevami in podporo, ki jo nudimo. V zadnjih letih je prišlo do spremembe v načinu razmišljanja o najboljšem interesu mladih ter vključitvi paradigme aktivne participacije v vse

oblike dela z mladimi. Medtem ko je v preteklosti prevladovalo prepričanje, da mora družba poskrbeti za tiste, ki sami tega niso sposobni, novejši pogledi na mlade govorijo o tem, da imajo mladi moč in željo poskrbeti sami zase, pri tem pa potrebujejo oporo tam, kjer sami še ne zmorejo. Za tovrstno delo je program Mladi v akciji odličen pripomoček, saj omogoča financiranje aktivnosti, ki imajo učne učinke usmerjene v razvoj aktivnih posameznikov.

EVS je učna izkušnja v drugem kulturnem okolju, ki sloni na prostovoljni službi. Neformalno učenje, ki je eden bistvenih elementov programa Mladi v akciji, lahko poteka le znotraj določenih okvirov, te pa je potrebno vzpostaviti v obliki pravil. Pri oblikovanju pravil morajo nujno sodelovati tudi udeleženci sami, saj to sicer hitro postane vaja iz omejevanja pravic. Pravila je mogoče razdeliti na dva dela, na tista, o katerih se ne moremo pogajati (pravila, ki so določena že v programu Mladi v akciji, na primer količina delovne obremenitve prostovoljca ali število prostih dni), in tista, o katerih se lahko dogovarjamo (na primer razporeditev dela po posameznih dnevih med tednom).

Kadar EVS projekte uporabimo kot orodje v programu razvoja mladih z manj priložnostmi, je potrebno nekatere okvirje postaviti toliko bolj prilagojeno. Primer: če EVS ponudimo kot učno izkušnjo v času rehabilitacije odvisnosti od prepovedanih drog, je nujno, da so pravila za bivanje usklajena z vseh treh strani (prostovoljca, gostiteljske in pošiljajoče organizacije), saj lahko izkušnja bivanja v drugem okolju pred mladega človeka postavlja dodatne izzive. Zato je pravilo o popolni neuporabi kakršnih koli snovi, ki vplivajo na telo (tudi alkohola in cigaret), v takem projektu lahko popolnoma primerna zahteva.

Domotožje je običajen sestavni del procesa srečevanja posameznika s tujo kulturo. Odvisno je tudi od trajanja bivanja v tujini. V EVS projektih, kjer bivanje v drugi kulturi pogosto traja celo leto, je potrebno prilagajanju na tujo kulturo oziroma procesu kulturnega šoka nameniti veliko pozornosti, tako v procesu priprave posameznika na odhod na aktivnosti, v času aktivnosti in po vrnitvi domov.

Lahko pa se domotožje pojavi tudi v krajših projektih, na primer v dvotedenskih, ki so možni za mlade z manj priložnostmi in pogosto predstavljajo prvo pot v tujino za mladega človeka, ki rabi močno podporo pomembnih drugih. Zato je v času izvajanja projekta zelo pomembna komunikacija s pošiljajočo organizacijo, z družino/skrbniki, prijatelji oz. s tistimi, ki predstavljajo socialno mrežo posamezniku.

Kako postaviti »pravila igre« v projektu?

43

Kako ravnati z domotožjem prostovoljcev?

Kako mlade spodbuditi, da bodo povedali, kaj jim ni všeč?

Mladi radi povedo, kaj jim je všeč in česa si želijo, kadar imajo občutek, da bomo njihovo mnenje upoštevali. Odrasli prepogosto mlade sprašujemo po njihovem mnenju, nato pa ga ne upoštevamo. Zato sčasoma tudi tisti mladi, ki imajo možnost izraziti svoje mnenje, tega ne upajo ali ne znajo.

Pri mladih z manj priložnostmi je tovrstnega sprejemanja njihovih predlogov pogosto še manj, saj želimo v imenu njihovega najboljšega interesa kar najbolje poskrbeti zanje, pri tem pa pozabljamo na njihove lastne želje in interese. Z mladimi je potrebno vzpostaviti odnos zaupanja, v katerem nam bodo verjeli, da imajo njihove besede težo in njihovo sodelovanje pomen.

44

Kaj narediti v kriznih situacijah?

Krizne situacije je mogoče preprečiti le s pogovori in vnaprejšnjo pripravo na situacije, ki bi lahko povzročile napetosti. Delo z mladimi z manj priložnostmi pogosteje pomeni situacije, v katerih se mladi ne znajdejo, saj so slabše opremljeni oziroma imajo ožje izbore za reševanje težav. V procesu priprave na EVS aktivnost lahko deloma pomagamo prostovoljcu, da se uči novih vedenjskih vzorcev in drugačnih načinov reakcij na težave.

Ker so krizne situacije med mladimi z manj priložnostmi pogostejše, je program Mladi v akciji zastavljen tako, da omogoča pridobitev finančnih sredstev za okrepljeno mentorstvo tako v času priprave kot med izvajanjem. To pomeni, da bo imel prostovoljec z manj priložnostmi zagotovljeno dodatno mentorsko pomoč, kar naj bi mu pomagalo pri reševanju kriznih situacij. Pri načrtovanju projekta je potrebno paziti, da je mentor, ki prevzema podporo mladim z manj priložnostmi, primerno izobražen in da se zaveda, kaj za mladega človeka, ki si želi biti samostojen, pomeni odločitev za vključitev v EVS.

Pomembno vlogo pri mladostnikovem spopadanju s krizno situacijo predstavlja tudi socialna mreža tako v matični državi kot v državi gostiteljici.

Zgodijo pa se lahko tudi kakšne druge krizne situacije, kot so nesreče, bolezen itd. Zato naj gostiteljska organizacija pripravi krizni načrt, kako postopati v različnih kriznih situacijah. Vseh se ne da predvideti, gotovo pa lahko predvidimo splošen odgovor (odgovorna za odločitve v takih situacijah je ta oseba, naredi to in to, obvesti tega ipd.) in razmišljamo o najbolj možnih splošnih situacijah (bolezen, poškodovanje, kraja ...) in možnih situacijah pri določenih mladih z manj priložnostmi (npr. uživanje prepovedanih substanc pri zdravljenem odvisniku; prostovoljec, ki je prišel iz vzgojnega zavoda, se gostiteljski organizaciji ne javi 2 dni ipd.).

Mladoletni prostovoljci potrebujejo še dodatne ukrepe za varnost in zaščito.

Mentorji in koordinatorji imajo v EVS projektih podpirne vloge. Mladim omogočajo organizacijo projekta, skrbijo za okvire in podporo ter spodbujajo učenje v času pred, med in po aktivnosti. Delo odraslih v EVS projektu je specifično tudi zato, ker se prostovoljec sreča z dvema organizacijama: pošiljajočo in gostiteljsko, v njima pa z več ljudmi, ki so odgovorni za njegovo bivanje in delo.

Koordinator projekta v pošiljajoči organizaciji je tisti, ki se skupaj s prostovoljcem dogovarja za kar najboljše pogoje za prostovoljčevu delo v gostiteljski organizaciji, zato mora nujno kar najboljše poznati potencialnega prostovoljca, hkrati pa mu omogočati, da sam izraža svoje želje, potrebe, mnenja ... Pri mladih z manj priložnostmi, ki so imeli manj možnosti za aktivno participacijo v svojem primarnem okolju, je ta vloga izredno pomembna, saj udeležencu omogoča ustvarjanje okolja prilagojenega njegovim potrebam v gostiteljski državi.

Mentor v pošiljajoči organizaciji je tisti, ki skrbi za učni proces in proces priprave prostovoljca pred njegovim odhodom v tujino ter za ponovno vključevanje v družbo po vrnitvi domov. Pošiljajoči mentor je tudi tista oseba, ki naj bi vzdrževala s prostovoljcem v tujini stalni stik in mu bila v oporo. Pri mladih z manj priložnostmi je skrb za učni proces še toliko bolj poudarjena, saj EVS omogoča izkušnje, ki jih mladi običajno ne morejo pridobiti skozi druge oblike.

Vlogi mentorja in koordinatorja v pošiljajoči organizaciji sta največkrat združeni v eni osebi.

Koordinator v gostiteljski organizaciji je odgovoren za ves potek projekta – delo, namestitvev, zagotavljanje potrebnega usposabljanja za prostovoljca, redna evalvacija, sodelovanje z mentorjem. Ta oseba je poskrbela, da se je okvir gostiteljstva (izražen v Izrazu interesa) v sodelovanju s prostovoljcem in koordinatorjem pošiljajoče organizacije spremenil v konkreten načrt projekta. Hkrati pa mora skrbeti tudi za izvedbo načrta v praksi.

Mentor v gostiteljski organizaciji je zadolžen za osebno podporo prostovoljcu, tako na nivoju doživljanja nove kulture, vključevanja v lokalno okolje kot tudi pri refleksiji in vrednotenju učnih dosežkov v času projekta.

Organizacije pogosto menijo, da obvladajo delo z vsemi skupinami mladih z manj priložnostmi, saj stalno delajo z eno od njih. Delo z mladimi z motnjo v gibalnem razvoju se zelo razlikuje od dela z mladimi, ki so predčasno izpadli iz formalnega šolskega sistema ali zdravljenimi odvisniki. Zato se je potrebno pripraviti za prihod konkretnega prostovoljca in najti mentorja, ki bo lahko stal prostovoljcu ob strani tudi takrat, ko se bo ta soočil s specifičnimi težavami povezanimi z njegovim stanjem in/ali znanjem.

Kakšna je vloga mentorjev in koordinatorjev v EVS projektih?

Kaj pa starši?

Starši so med seboj različni. Na eni strani imamo starše, ki jim je skoraj vseeno, kaj se dogaja z njihovimi otroki in njim samim prepuščajo vse. Na drugi strani pa imamo preveč zaščitniške starše, ki bi z otrokom najraje šli na EVS tudi sami. Večina staršev je nekje vmes in tudi z njimi se je včasih potrebno pogovarjati, kaj odhod na EVS pomeni. Ko spoznajo sistem, ki bo poskrbel za njihovega otroka, ter učne izkušnje, ki jih bo pridobil udeleženec EVS-a, se najpogosteje odločijo podpreti želje mladih. Če gre za prostovoljce, ki so mlajši od 18 let, je nujno pred pričetkom prostovoljne službe poskrbeti za soglasje staršev v zvezi z odhodom v tujino, fotografiranjem in dokumentiranjem.

46

Kako mladim z manj priložnostmi nuditi podporo v projektu?

Predvsem ne vsiljivo! Mladi morajo imeti občutek, da se lahko obrnejo na mentorja oziroma kakšnega drugega odraslega kadar koli. To jim daje možnost, da sami dozirajo nivo frustracije in pokličejo odraslo osebo na pomoč, kadar koli želijo. Hkrati je primerno skupaj določiti redna srečanja, ki so namenjena podpori, njihova pogostost pa je odvisna od trajanja aktivnosti in potreb prostovoljca.

Spoštovanje mladih, njihovih potreb in želja je osnova za delo na tovrstnih projektih. Kadar imamo opravka z mladimi z manj priložnostmi, to pomeni, da delamo z ljudmi, ki imajo še manj možnosti za aktivno sodelovanje v svojem okolju. Zato moramo biti pri delu z njimi še bolj občutljivi, da razumemo njihove predloge, jih kritično osvetlimo in razložimo, kadar je to potrebno, in se odzovemo v skladu z njimi.

AKCIJA 4.3

USPOSABLJANJE IN MREŽENJE AKTERJEV NA PODROČJU MLADINSKEGA DELA IN ORGANIZACIJ

47

Primož Ferjančič et al.

PROJEKT USPOSABLJANJA »MEDKULTURNA MAVRICA«

Dnevni center za mlade in družine je socialnopreventivni program. Deluje v okviru Centra za socialno delo Kranj. Namenjen je otrokom in mladim, ki se v svojem življenju soočajo z različnimi težavami in zaradi svoje stiske potrebujejo podporo in pomoč, ter njihovim staršem.

Zaposleni in prostovoljni sodelavci so opažali, da se pri svojem delu vse pogosteje srečujejo z mladimi iz različnih kulturnih in etničnih skupin, predvsem z mladimi iz imigrantskih družin, ki so se soočali s predsodki okolice, s težavami pri vključevanju v prevladujočo kulturo in šolskim neuspehom. Sodelavci Škrlovca so se znašli pred izzivom: ali je kulturna raznolikost mladih zares ovira za strokovno in mladinsko delo? Ali pa je raznolikost mogoče videti kot enkratno priložnost za obogatitev mladih, mladinskih delavcev in lokalnega okolja? Kako lahko strokovni delavci, prostovoljci in mladinski voditelji v vsakodnevni situacijah delujejo po načelu enakih možnosti za vse? Kako delovati na način, ki mladim ne bo sporočal, da je z njimi nekaj narobe, da je potrebno odpraviti njihove pomanjkljivosti, da niso sposobni, da nečesa ne znajo, ne vedo ali ne zmorejo, ampak ki jim bo sporočal, da jih njihovi vzgojitelji cenijo, da zaupajo vanje in da v njih vidijo bogastvo in potencial?

Približno v tem času se je ena od prostovoljnih sodelavk Škrlovca udeležila mednarodnega usposabljanja v okviru programa Mladi v akciji. Tam je ugotovila, da se tudi veliko organizacij iz tujine ukvarja z vprašanjem, kako med svojimi mladinskimi voditelji in mladinskimi delavci dvigniti zavest o kulturni raznolikosti in kako razviti njihove kompetence za uporabo kulturne raznolikosti kot pozitivnega in močnega orodja v mladinskem delu.

Po vrnitvi domov je prostovoljka ohranila stike s trinajstimi enakomislečimi organizacijami iz desetih držav. Skupaj so pripravili usposabljanje Medkulturna mavrica, namenjeno izboljšanju kakovosti mednarodnih projektov z udeleženci, ki se soočajo z družbeno izključenostjo. Največ časa so posvetili pridobivanju novih znanj na področju dela z mladimi priseljenci. Še posebej so jih zanimale konkretne metode, ki jih je mogoče uporabiti pri delu s socialno izključenimi mladimi, s katerimi so se partnerske organizacije vsakodnevno srečevale.

Partnerskim organizacijam se je zdelo izjemno pomembno, da bi bilo znanje, pridobljeno na usposabljanju, mogoče hitro in učinkovito prenesti tudi v praktično vsakodnevno delo. Niso si želeli usposabljanja, na katerem bi bilo vse lepo in idealno, ko bi se vrnil domov, pa bi ugotovili, da teorije preprosto ni mogoče uporabiti v praksi. Da bi povečali prenos znanja v prakso, se je večina partnerskih organizacij odločila na usposabljanje poslati vsaj dva udeleženca, ki sta delila učno izkušnjo in sta se po vrnitvi v domače okolje lahko podpirala pri preizkušanju novih spoznanj v prakso.

Trenerja, ki sta se prav tako zavedala potrebe po uporabnem znanju, sta zato na usposabljanju uporabila posebno učno metodo T.A.P.E., ki je udeležencem omogočila, da so teorijo tesno povezali s prakso. Ne le da je usposabljanje temeljilo na izkušnjah in razmišljanju udeležencev, udeleženci so imeli že med samim usposabljanjem nova znanja priložnost v varnem okolju preizkusiti s skupino mladih, dobiti povratne informacije, razmisliti o svoji izkušnji in poglobiti potrebna znanja. Da bi prav vsak udeleženec od usposabljanja odnesel kar največ, so veliko pozornosti namenili oblikovanju lastnih učnih ciljev, spremljanju in sprotne vrednotenju le-teh.

**Saj bi, pa ... nimam časa,
nimam motivacije, nimam
energije.**

Delo z mladimi zahteva celega človeka. Kakovostno delo z mladimi zahteva še več, kakovostno delo z mladimi z manj priložnostmi pa od mladinskega voditelja, mladinskega delavca, prostovoljca ali strokovnjaka pogosto zahteva vse moči. Zato je izjemno pomembno, da znamo poskrbeti zase, načrtovati svoj osebni in strokovni razvoj ter se vsake toliko časa ustaviti in na svoje delo pogledati z drugega zornega kota.

Pomanjkanje časa in energije za osebno rast in strokovni razvoj je realen pomislek, ki pa gre z roko v roki z izgorevanjem tistih, ki delamo z mladimi. Tisti, ki delamo z mladimi, pogosto vstopamo v začaran krog: naporno delo vodi v izgorevanje, izgorevanje vodi v pomanjkanje energije za refleksijo in strokovno rast, pomanjkanje motivacije za razvoj pa onemogoča, da bi delo opravljali bolj učinkovito in uspešno, kar seveda povečuje utrujenost, spraševanje o lastni uspešnosti in stres.

Akcija 4.3 programa Mladi v akciji je poleg razvoja polja mladinskega dela namenjena tudi odgovarjanju na zgornje potrebe. Medtem ko je večina projektov, s katerimi se je mogoče potegovati za vstop v program Mladi v akciji, namenjena neposredno mladim, ta akcija omogoča pripravo mednarodnih projektov podpornih ali razvojnih dejavnosti za vse, ki so dejavni pri mladinskem delu, v mladinskih organizacijah in organizacijah za mlade.

Delam v mladinskem centru in si želim delati z mladimi z manj priložnostmi, pa ne vem, kako naj se tega lotim. Nisem strokovnjak in ne želim, da bi naredil kaj narobe.

Nobenega dela z mladimi se ni smiselno lotiti brezglavo in premislek je potreben. Vendar se od mladinskega delavca ne pričakuje, da bo psihoterapevt, fizioterapevt, psihiater ali kak drugačen strokovnjak, zato da bi mladim omogočil izkušnjo sodelovanja s sovrstniki.

Tudi mladi z manj priložnostmi so najprej mladi in ne najprej mladi z oviro. Udeležba na različnih projektih tudi zanje pomeni izkušnjo sodelovanja več, izkušnjo, da so sami sposobni kaj izpeljati, pomeni, da se učijo večje samostojnosti in vplivanja na dogajanje v okolici.

Z vključevanjem različnih skupin mladih v dejavnosti organizacije poleg vizije organizacije krepimo tudi mladinski prostor, saj različnim skupinam mladih omogočamo, da ga oblikujejo in ga tako delajo pestrejšega, kar pomeni, da bolj odgovarja na potrebe čim več mladih, ki odraščajo in postajajo oblikovalci svoje skupnosti. Mladinski prostor odpiramo za dialog. Mladi se na tak način učijo tudi sobivanja z različnimi ljudmi.

Za izpeljavo projektov, kjer sodelujejo tudi mladi z manj priložnostmi, je velikokrat dovolj malo več načrtovanja in sodelovanje s kakšnim strokovnjakom ali organizacijo. Seveda pa moramo realno oceniti svoje možnosti, vire podpore, izkušnje in sposobnosti. Če bomo k mladim pristopili z občutkom strahu in negotovostjo, to ni najboljše izhodišče ne za nas ne zanje.

Mladinski delavec lahko v okviru akcije 4.3 pridobi znanje, metode dela, spozna partnerje, dobi idejo, kaj lahko počne. Pripravimo lahko srečanje/usposabljanje mladinski delavcev in strokovnjakov z določenega področja, kjer skupaj iščemo možnosti za sodelovanje, spoznamo, na kaj je potrebno biti posebej pozoren. Lahko tudi obiščemo kakšno zanimivo organizacijo in vidimo, kako vključevanje poteka v praksi.

Delamo z gluhi in naglušnimi mladimi. Sodelujemo z organizacijo na Irskem, ki prav tako dela s to skupino mladih, a njihov pristop je precej drugačen – mogoče celo boljši ...

Mednarodno usposabljanje ali srečanje strokovnjakov nam omogoči, da za kratek čas stopimo iz situacije in jo pogledamo z drugih zornih kotov.

Organizacije v tujini lahko delajo z enako ciljno skupino kot naša organizacija, vendar delajo čisto drugače. Vsako okolje, v katerem delujemo, ima svoje ozadje – zgodovinski razvoj, pogled na posameznika, politika dela z mladimi ipd. Vedno delamo v nekem kontekstu in mednarodna srečanja ter usposabljanja nam omogočajo spoznavanje svojih in drugih kontekstov, širijo nam obzorja. Lahko drugače osvetlijo naše delo, saj ponujajo možnost, da na enako situacijo pogledamo drugače.

Lahko odkrivamo nove koncepte dela in s tem nove potencialne rešitve, strokovne pristope, konkretne ideje za delo s skupinami in posamezniki – metode dela, pristope, ideje za dogodka ipd.

Pogled izven svojih okvirov lahko prinaša kvaliteto tako nam strokovnjakom, organizacijam, kjer delamo, kot tudi mladim, s katerimi delamo, in omogočajo vnašanje novih praks in pogledov v širši prostor dela z mladimi. Vedno pa lahko pridobimo tudi nov zagon za delo.

Organizacija s Švedske nas nagovarja, da bi v okviru programa Mladi v akciji skupaj pripravili nekaj, da spoznamo različne partnerje za projekte z mladimi, ki živijo v vzgojnih zavodih ali stanovanjskih skupinah. Kaj imajo v mislih?

V okviru akcije 4.3 je mogoče pripraviti srečanje, ki se imenuje aktivnost vzpostavljanja partnerstev. Ideja te aktivnosti je, da se srečajo partnerji, ki jih zanima podobna tema ali ciljna skupina, in premislijo, ali lahko sodelujejo pri kakšnem projektu. Nova partnerstva pomenijo več možnih projektov, ki bogatijo delo z mladimi in jim omogočajo širjenje obzorij.

Tako srečanje je smiselno, preden začnemo graditi mednarodna partnerstva in izvajati mednarodne projekte. Včasih je partnerje težko najti in ta akcija to olajša, saj omogoča, da partnerje srečamo in preverimo, koliko skupnih točk imamo in kakšne so konkretne možnosti in priložnosti za sodelovanje.

Delamo z mladimi, ki se težko vključijo v družbo vrstnikov. Pri tem veliko uporabljamo cirkuško pedagogiko. Slišali smo za organizacijo v Torinu, ki se zelo uspešno ukvarja s tem. Kako jo lahko spoznamo?

Akterji na področju mladinskega dela pogosto slišimo za skupino ali organizacijo, ki se jim zdi zanimiva in o kateri se širi glas, da se uspešno ukvarja z nečim, kar bi tudi sami radi spoznali. Morda uporablja videotehniko pri delu z romskimi manjšinami, morda mladi brezdomci uporabljajo tehniko gledališča zatiranih, da bi lokalnemu okolju predstavili svoje doživljanje, morda imajo sredi mesta postavljen cirkuški šotor in šolarjem omogočajo, da se v prostem času učijo žongliranja in akrobatike.

Ko tisti, ki delamo z mladimi, slišimo za takšne primere zanimivih praks, si pogosto zaželimo, da bi bili muha na zidu te organizacije ali skupine in da bi lahko opazovali, kaj pravzaprav počnejo in kako to počnejo.

Ena izmed aktivnosti, ki jih je mogoče pripraviti v okviru akcije 4.3, je tudi izobraževalni obisk na delovnem mestu, ki omogoča prav to. Eden ali dva udeleženca lahko za deset do dvajset dni obiščeta zanimivo organizacijo, kjer s pomočjo opazovanja z udeležbo pridobita nove zamisli, spretnosti in znanja ter gradita dolgoročno partnerstvo z gostiteljsko organizacijo.

Hkrati pa je smiselno razmišljati tudi o tem, da imamo tudi sami marsikakšno dobro prakso in zanimiv pristop, ki bi ga veljalo deliti z drugimi. Mladinski delavec iz druge države, ki bi morda prišel na izobraževalni obisk v našo organizacijo, ni edini, ki se bo v procesu nekaj naučil. To je tudi priložnost za organizacijo, da dobi povratno informacijo o svojem delu, da ji zunanji opazovalec postavi ogledalo in da izmenjajo izkušnje na mednarodni ravni.

Za začetek lahko pripravimo obisk za preverjanje izvedljivosti. To je kratkoročno srečanje s potencialnimi partnerji, na katerem izboljšamo in razvijemo sodelovanje in postavimo temelje za kakovosten mednarodni projekt v okviru programa Mladi v akciji.

Kadar pripravljamo mednarodni projekt, ki vključuje mlade z manj priložnostmi, je dobra priprava še posebej smiselna. Če naš projekt vključuje slepe in slabovidne mlade, bomo morali na primer veliko pozornosti posvetiti prostorskemu načrtovanju in je zato zaradi varnosti in zaščite udeležencev smiselno, da organizatorji odlično poznajo prostor in okolje, v katerem se bo projekt odvijal. Kadar pripravljamo projekte z mladimi, ki imajo težave pri socialni integraciji, se bomo morda morali temeljito pogovoriti o pravilih, pristopih pri reševanju konfliktov in omogočanju mladim, da prevzamejo kar največ odgovornosti za projekt. Če bodo v mednarodni izmenjavi sodelovale skupine gluhih mladih iz različnih držav, je morda smiselno, da se mladinski delavci pogovorijo o komuniciranju, da ne bi šele na sami izmenjavi ugotovili, da ima vsaka država svojo različico znakovnega jezika.

Nekateri projekti v okviru programa Mladi v akciji že sami po sebi omogočajo, da se predstavniki partnerjev pred projektom srečajo na pripravljalnem obisku. Akcija 4.3 pa s ciljem omogočiti mladim – še posebej mladim z manj priložnostmi – kakovostne izkušnje v mednarodnih projektih omogoča srečanje potencialnih partnerjev, ko šele začnemo resneje razmišljati o morebitnem sodelovanju.

V prihodnjem letu bi radi pripravili mladinsko izmenjavo, v katero bi vključili slepe in slabovidne mlade. Vendar pa se želimo skupaj s partnersko organizacijo dobro pripraviti na projekt in zdi se nam, da ni dovolj, da se pred izmenjavo samo enkrat srečamo na pripravljalnem obisku. Kaj lahko storimo?

Prejšnje leto smo pri delu z nezaposlenimi mladimi, ki so zgodaj opustili šolanje, začeli uporabljati nov način dela in izkazal se je za zelo uspešnega. Kako lahko svoje znanje in izkušnje delimo z drugimi in še kaj izboljšamo?

Skupaj s partnerji lahko na primer pripravimo usposabljanje, kjer ekipa trenerjev omogoča udeležencem, da odkrivajo nove veščine in jih preizkusijo, izmenjajo znanja, izkušnje.

Izvedemo lahko tudi seminar, na katerem predstavimo strokovne prispevke o delu ali razmišljanju na izbrano temo.

Vedno lahko kaj ponudimo – tudi če sami še nimamo odgovora, imamo izkušnje. Prav pa je, da ob pripravi različnih dogodkov razmišljamo tudi o tem, kje želimo še rasti, kaj lahko tudi sami pridobimo na takih dogodkih.

52

Kako naj pripravimo usposabljanje, če pa nihče med nami nima predavateljskih izkušenj?

Pomembna značilnost programa Mladi v akciji je neformalno učenje. Posledica tega je, da so klasična predavanja v projektih, ki so sprejeti v program, redka. Veliko pogosteje se uporabljajo metode učenja z delom, skupinsko delo, diskusija, izmenjava med udeleženci in podobno.

Seveda pa to ne pomeni, da je načrtovanje in izvajanje takšne aktivnosti manj zahtevno. Nasprotno, pogosto je lažje pripraviti predavanje ali predstavitev, kakor spodbuditi udeležence, da sami prevzemajo odgovornost za lastno učenje. Vendar pa ni potrebno, da vse to obvladamo, če želimo pripraviti projekt usposabljanja ali seminar. Mladinski delavec je odrasla oseba, ki dela z mladimi, vodi skupino mladih ali projekt, v katerega so vključeni mladi, in ni nujno tudi strokovnjak za izobraževanje drugih. Če nam na tem področju manjka izkušenj, je smiselno, da v aktivnosti sodelujejo strokovni moderatorji učenja, na primer trenerji. Organizatorji projekta Medkulturna mavrica, ki je bil opisan v začetku poglavja, so na primer povedali, da so veliko pozornosti namenili izbiri dveh odličnih trenerjev, ki sta vodila usposabljanje, in da so v obdobju priprave usposabljanja veliko časa posvetili pogovorom z njima. Tako sta trenerja dobro poznala želje, potrebe, strahove, cilje in pričakovanja udeležencev ter sta lahko izbrala ustrezne učne metode, ki so podpirale proces neformalnega učenja.

Na usposabljanju sem se naučil veliko novih metod in dobil precej idej. Kako naj to vključim v svoje delo?

Večkrat se zgodi, da gremo na usposabljanje in dobimo veliko idej. Pokažejo se idealne možnosti, vendar se v okolju svoje organizacije soočimo z realnostjo, za katero se zdi, da ni odprta za novosti, kjer se dogaja toliko stvari, da nikomur ne moremo predstaviti, kaj smo odnesli z usposabljanja.

Opora v organizaciji je pomembna, zato je smiselno, da gre več ljudi iz iste organizacije na usposabljanje ali se jih več udeleži obiska druge organizacije. Če smo skupaj doživeli neko izkušnjo, to olajša pogovor o tem, kako znanje uporabiti, olajša brušenje novih idej in vnašanje v okolje organizacije, ustvarja pa tudi nove

ideje, ki so bolj prilagojene realnosti organizacije. In več enako mislečih ljudi lažje vnaša spremembe, ker so že »uglašeni«.

Ko pripravljamo usposabljanje, se pogosto ne vprašamo, kako prenesti znanje v prakso. Vendar to lahko načrtujemo že vnaprej in uporabimo metode, ki bodo to olajšale. Prenos znanja v realnost je pomemben del evalvacije v teh projektih. Lahko se posvetujemo s kakim trenerjem, kaj se mu zdi najprimerneje storiti. Poleg tega je pomembno dobro načrtovanje tudi udeležencev samih, ki lahko že vnaprej dobro premislijo, kaj si želijo od usposabljanja. Ne šele na poti domov, ampak že med samim usposabljanjem si je smiselno vzeti čas in pomisliti, kako bi lahko pridobljeno znanje in ideje prenašali v prakso. O tem se lahko posvetujemo tudi z drugimi udeleženci in trenerji.

Naslov: Samo za drzne: Program Mladi v akciji
in mladi z manj priložnostmi

Izdajatelj: Zavod MOVIT NA MLADINA
Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

Za izdajatelja: Janez Škulj

Uredile: Alenka Oblak, Sabina Rajgelj in Urška Slana

Lektoriranje: Mihaela Zabukovec

Oblikovanje: Lea Gorenšek

Fotografije: Shutterstock Images

Tisk: Birografika Bori d.o.o.

Naklada: 500 izvodov
December 2009

Publikacija je narejena s pomočjo podpore Evropske komisije in Urada RS za mladino in je izključno odgovornost izdajatelja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

V okviru našega zavoda delujejo tudi:

Program EVROPA ZA DRŽAVLJANE je namenjen sofinanciranju mednarodnih projektov, katerih cilj je spodbuditi aktivno evropsko državljanstvo. S povezovanjem prebivalcev lokalnih skupnosti po Evropi ter mreženjem nevladnih in drugih organizacij, ki delujejo v okviru civilne družbe, želi Evropska unija izboljšati sodelovanje civilne družbe pri oblikovanju Evrope. www.ezd.si

EURODESK je brezplačni infoservis Evropske komisije, ki nudi evropske informacije za mlade. Namenjen je tako mladim samim kot tudi tistim, ki se pri svojem vsakdanjem delu srečujejo z mladimi in njihovimi vprašanji – svetovalcem, učiteljem, mladinskim delavcem, informatorjem in drugim. Po pomoč pri iskanju informacij se lahko tako vedno obrnete na Eurodesk Slovenija ali katerega izmed regionalnih Eurodesk partnerjev. www.eurodesk.si

SALTO South East Europe Resource Centre z organizacijo usposabljanj, kontaktnih seminarjev in številnih drugih orodij spodbuja in podpira sodelovanje s partnerji iz Jugovzhodne Evrope v okviru programa Mladi v akciji. Pri tem mu pomagajo mreže trenerjev in akreditatorjev ter kontaktne točke v državah Jugovzhodne Evrope. www.salto-youth.net/see

MOVIT NA MLADINA
Nacionalna agencija programa MLADI V AKCIJI
Dunajska cesta 22
1000 Ljubljana

Telefon: 01/430 47 47

Faks: 01/430 47 49

E-pošta: info@mva.si

www.mva.si

